

Рівненський державний гуманітарний університет

Факультет філології

Кафедра практики німецької та французької мов

ДИПЛОМНА РОБОТА

освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»

на тему:

**«ПІДХІД ДО ЧИТАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ НА
УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»**

Виконала: студентка VI курсу, групи ІМ-62

спеціальності 014.02 Середня освіта

(Мова і література (німецька))

Гапонюк О. А. _____

Науковий керівник:

канд. пед. наук, доц. кафедри практики

німецької та французької мов РДГУ

Джава Н. А. _____

Рецензент:

канд. пед. наук, доц. кафедри німецької

мови К-ПНУ ім. Івана Огієнка

Зданюк Т. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Рівне 2020

Анотація

Гапонюк О. А. Підхід до читання як джерела інформації на уроках іноземної мови – Дипломна робота на правах рукопису.

Наукова робота на здобуття ступеня «магістр» за спеціальністю «014.02 Середня освіта. Мова і література (німецька)». – Рівне, РДГУ. – 2020

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Джава Надія Арсентіївна

В дипломній роботі розглянуто питання підходу до читання як джерела інформації на уроках німецької мови.

В процесі роботи розглянуто підхід до процесу читання через призму психологічних та педагогічних передумов. Проаналізовано важливість правильного відбору текстів для декодування інформації в процесі читання іноземною мовою. Підібрано вправи, які сприяють розумінню, засвоєнню прочитаного, а також запропоновано власні приклади для ефективного читання. Було також проаналізовано види читання: важливість кожного з них. З'ясовано, що самостійне читання учнями матеріалів іноземною мовою є дуже ефективним засобом для сприйняття змісту та самовиховання.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, містить 86 літературних джерел та 8 додатків.

Рік виконання дипломної роботи: 2019 – 2020

Рік захисту роботи – 2020

Ключові слова: читання, методика навчання читання, пізнавальний інтерес, психологічні особливості, декодування інформації, принципи відбору, види читання.

Annotation

Haponiuk O. A. *Approach to reading as a source of information in foreign language lessons* - Manuscript.

Scientific work for the degree of "master" in the specialty 014.02 Philologi*. Secondary education. Language and Literature (German)". - Rivne, RSUH. - 2020

Scientific supervisor – Dzhava Nadiia Arsentiiivna.

In the thesis work the questions of method of selection of texts for studying reading in a foreign language at the middle school are considered.

The process of studying reading through the prism of psychological and pedagogical prerequisites is researched in this work. We analyzed the importance of correct selection of texts for decoding information in the process of reading in a foreign language. We selected a number of recommended exercises that promote comprehension, assimilation of reading, as well as offered their own examples for effective reading. We also analyzed the types of reading: the importance of each. Regarding the organization of independent work on foreign language reading, it was found that independent reading of materials by students in a foreign language is a very effective means for the perception of content, but also self-education.

The work consists of an introduction, two sections, conclusions, 8 appendices. List of used sources contains 85 names.

Year of completion of the thesis: 2019 - 2020

Year of protection of work - 20

Key words: reading, methodology of reading instruction, cognitive interest, psychological peculiarities, decoding information, principles of selection, types of reading.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЧИТАННЯ ЯК ВИДУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	12
1.1 Психолого-педагогічні особливості читання іноземною мовою	12
1.2 Принципи відбору текстів для читання	20
1.3 Види читання, та їх роль в процесі отримання інформації.....	29
1.4 Фактори, що впливають на процес сприйняття інформації.....	35
РОЗДІЛ II. ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ «СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ»	38
2.1 Основні етапи роботи з текстом іноземною мовою	38
2.2 Самостійне читання як окремий вид вилучення інформації з тексту.....	47
2.3 Експериментальна перевірка дослідження	52
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	67
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Читання прийнято вважати одним з основним видом комунікації та пізнавальної діяльності. Саме читаючи людина отримує естетичний вплив, завдяки якому розвивається уявлення описаного в тексті, які спонукають до роздумів, висновків. Під час читання формується і розширюється світогляд та виникає сприяння процесу самопізнання.

На історичному фоні читання виникло значно пізніше усного мовлення, однак стало дуже важливим засобом спілкування та пізнання, передачі досвіду в різних сферах. Завдяки читанню інформація стала більш доступною: завдяки перекладу, завдяки різним медійним засобам, сортується за ступенями складності.

У формуванні іноземної комунікативної компетенції учнів важлива роль належить умінню читати тексти іноземною мовою, «витягнення» інформації та оперування нею в процесі власних висловлювань в імітованих ситуаціях автентичного спілкування. Кінцевою ціллю будь якого читання є адекватне розуміння прочитаного. Уміння читати на перший погляд дуже просте, але на думку багатьох вчителів воно формується саме в школі.

Під час навчального процесу читання використовується найчастіше щоб досягнути двох цілей: для отримання читацького досвіду та власне засвоєння і використання інформації.

Для досягнення цілей читання необхідні певні групи навиків. Перед учнями в першу чергу стоїть завдання знаходити певну інформації в тому виді, в якому вона подана. Для школярів важливими є навички формулювання висновків, інтерпретації та узагальнення інформації та аналізу й оцінки змісту, мовних особливостей й структури тексту.

Читання важливе джерело отримання інформації, а також спосіб спілкування. Повноцінні навички читання є базою для навчання загалом, при успішному володінні цього виду мовленнєвої діяльності демонструється показник загального рівня розвитку пізнавальної діяльності дитини.

Успішне читання розвивається на базі педагогічних та психологічних засадах. Учні часто стають неохочими читачами, оскільки шкільне читання пов'язане з тиском на навчання. Їм важко зрозуміти письмову мову чи зміст, і вони отримують незадовільну оцінку під час наступного тестування класу. Не дивно, що книги та читання зазнають негативного впливу і що учні воліють проводити свій вільний час за переглядом відео в інтернеті та соціальних мережах на своїх смартфонах.

Для того, щоб пробудити радість читання, перше, що потрібно зробити, - це зняти тиск. Замість того, щоб писати класну роботу, учні повинні висловити власне враження. Таким чином, учитель може оцінити, чи книгу взагалі читали та як її зрозуміли.

Читання у вузькому розумінні означає сприйняття письмових, усно сформульованих думок. Читання тексту - це евристичний, пізнавальний процес, що визначається практикою та знаннями читача. Під ним прийнято розуміти прийом і усвідомлення письмових виразів, а також здатність використовувати символи та транспортувати їх в певні значення. Тобто саме читач повинен видавати сенс закладений в цих символах.

Читання є одним з видів мовленнєвої діяльності, ознакою якого є рецептивність. Включаючи в себе техніку читання, відповідає головним чином за сприйняття інформації, її розуміння, та відтворення різними способами(даючи відповіді на запитання, продовжуючи речення, доповнюючи своїми припущеннями ситуації...)

На початкових етапах читання іноземною мовою має лише технічний характер, тобто відпрацювання рутинного охоплення слів, словосполучень, речень. Однак досить швидко у вимогах до читання появляються спершу мінімальне, потім загальне, та детальне розуміння тексту. Для цього лише техніки читання абсолютно недостатньо, хоча вона й важлива для комплексного розуміння змісту.

Багато учнів стикаються з проблемою не лише розуміння головної ідеї прочитаного, але й зі складнощами загального розуміння тексту. В багатьох

випадках учні старших класів здатні механічно переказувати фрагменти тексту фразами і реченнями, ідентично запозиченими з цього ж самого тексту.

Читання творів іноземною мовою мають не лише навчальний характер, але й виховний. Оригінальні чи адаптовані автентичні тексти є джерелом мовних та мовленнєвих конструкцій, граматичних структур, і мають інформативне наповнення щодо традиційного життя, звичок, особливостей тої чи іншої культури.

Отримана інформація сприяє розвитку навичок спілкування в різних життєвих ситуаціях, полегшення опанування інших видів мовленнєвої діяльності, розширення знань в різних областях людської діяльності. Сформовані уміння й навички сприяють кращому висловленню власних думок, аналізу чужих висловлювань на базі прочитаної літератури.

Варто зазначити, що тексти є базовим елементом іншомовного спілкування, тобто вони є не лише важливими для розвитку комунікативної компетентності, але й сприяють її удосконаленню.

Об'єкт дослідження: процес навчання читання іноземною мовою з метою одержання інформації

Предмет дослідження: способи декодування інформації під час читання на уроках німецької мови.

Мета дослідження: охарактеризувати основні психолого-педагогічні передумови читання іноземною мовою в школі та визначити основні методичні рекомендації, способи, систему вправ для сприйняття інформації в процесі читання на уроках німецької мови на середньому ступені навчання у школі.

Гіпотеза дослідження: правильне застосування методики відбору текстів для читання іноземною мовою може сприяти зростанню не тільки розуміння прочитаного, але й зацікавленості, мотивації учнів до даного виду мовленнєвої діяльності.

Актуальність даної дипломної роботи полягає в дослідженні читання як виду мовленнєвої діяльності, враховуючи психолого-педагогічні

особливості сприйняття. Також аналіз читання як основний вид діяльності для отримання, сприйняття, відтворення та аналізу інформації, враховуючи вікові особливості, інтереси учнів середньої школи.

Закладений зміст в тексті сприймається учнями на тому рівні, який відповідає рівню знань та готовності до сприйняття. Цей етап розпочинається з перегляду заголовку – з цього моменту школярі вже налаштовуються на сприйняття й опрацювання тексту. На свідомому й підсвідомому рівні учні відразу припускають в загальному на основі власного життєвого чи лінгвістичного досвіду розвиток подій в тексті. Під лінгвістичним досвідом варто розуміти слова й словосполучення, які часто зустрічалися в спілкуванні.

З точки зору конструктивізму, читаючи, учні засвоюють інформацію, накопичуючи її з вже наявною у пам'яті. Таким чином утворюється послідовне, ланцюжкове запам'ятовування. Також поповнюється словниковий запас. Є так звані стратегії, за якими учні стараються догадатися значення слів, особливо якщо саме вони важливі для розуміння основного змісту.

Читання творить. Завдяки постійному читанню збільшується словниковий запас, розвивається уява, пришвидшуються мисленнєві процеси. При читанні вголос краще активується запам'ятовування, одночасно тренується правильна артикуляція, вимова, при цьому пришвидшується розуміння закладеного змісту.

Читання впливає на власний стиль мислення, письма, говоріння. Учні під час читання перебирають частину написаного в себе. Вони збільшують власний багаж знань, пізнають нові речі, захоплюються новими реаліями, та разом з тим змінюються самі.

На відміну від фільму, читаючи учні самі створюють образи, закладені в змісті. Регулярне читання впливає на покращення творчості, винахідливості, уяви, креативності. Всі ці елементи проявляються особливо в дорослому житті. Це виходить з умінь знаходити спільні теми для розмов з оточуючим суспільством, вирішувати конфлікти, проявляти себе в роботі.

Читання розширює горизонти й сприяє розвитку особистості, яка має свій досвід, знання та обізнаність в різних сферах життя. Зміст тексту передає уявлення про життя інших людей, демонструє їх думки, роботу і звички. Твір приносить пізнання інших культур та цінностей, та найголовніше – пізнання самого себе, свої вподобання, розширення свого кругозору і світосприйняття.

Читання – це глибоко особистий вид спілкування з текстом. Для його виникнення повинна бути присутня мотивація. Її трактують як спосіб виживання; міркування на основі яких потрібно діяти. Найбільш чітко сформулювала І. А. Зимня: «Мотивація – це пусковий механізм різної людської діяльності: чи це праця, чи це наміри, чи ціль» [10, с.56].

В 2004 році німецькі дослідники Möller та Schiefele визначили поняття «Lesemotivation» (мотивацію до читання) на інтресивну (внутрішню) та екстресивну(зовнішню) мотивацію, яка переконує прочитати текст. Вони виокремили два види: перший – значущість, яка буде оцінена оточуючими, та очікування – що ж можна взяти для себе з поданого тексту [84].

Для реалізації поставленої мети кваліфікаційної роботи були поставлені **завдання:**

- дослідити психолого-педагогічні особливості читання текстів іноземною мовою;
- описати основні види читання;
- визначити основні методичні підходи до вибору текстів для читання німецькою мовою на уроках в загальноосвітніх закладах;
- проаналізувати важливість самостійного читання, як чинника, що сприяє не тільки розумінню текстів німецькою мовою, але й збільшенню лексичного запасу слів;
- дослідити рівні розуміння змісту в тексті та ефективність застосування різних соціальних форм в процесі виконання системи вправ до нього;
- перевірити результативність застосування рекомендованих систем вправ не лише для вилучення та засвоєння учнями інформації в процесі

читання, але й збільшення мотивації та зацікавленості до цього виду мовленнєвої діяльності.

Навчання читання іноземною мовою отримало найбільш повне висвітлення в методиці викладання іноземної мови (І. Бім, В.А. Бухбіндер, М.Л. Вайсбурд, А.А. Вейзе, С.І. Гиндин, І.А. Зимова, З.І. Кличнікова, Н.С. Креленштейн, А.А. Леонт'єв, М.В. Ляховицкий, Є.І. Пасів, Г.В. Рогова, Т.С. Серова, С.К. Фоломкіна, С.Ф. Шатилов та ін.). Останні роки було присвячено багато лінгводидактичних досліджень проблемам самостійного читання як рівнозначному виду мовленнєвої діяльності (О.Б.Бігич, В.М.Жуковський, Н.В.Лисанова, Р.Ю.Мартінова, С.Ю.Ніколаєва, К.І.Онищенко, В.М.Плахотник, С.В. Роман). Традиційні умови навчання були висвітлені у працях Е.Н.Соколової, Н.Stalb, E.Swantje, D. Röster, N. Würffel, O. Bayerlein.

Багато уваги приділялось дослідженню стратегій читання. В першу чергу намагались пояснити мету читання; вирішити який порядок дій сприйняття тексту буде найбільш корисний в різних ситуаціях; навчитись прогнозувати можливі складнощі та відповідно реагувати на них.

В 2004 році німецькі дослідники Möller та Schiefele дефініювали поняття «Lesemotivation» (мотивацію до читання) на інтресивну (внутрішню) та екстресивну (зовнішню) мотивацію, яка переконує прочитати текст. Вони виокремили два види: перший – значущість, яка буде оцінена оточуючими, та очікування – що ж можна взяти для себе з поданого тексту [84].

Читання є не лише більшою чи меншою мірою вилучення змісту, але й прояв активності й особистого ставлення до тексту. Успішне проведення заняття буде залежати від того, чи вдасться пробудити в учнів зацікавленість.

Успішне читання залежить від індивідуальних особливостей, навиків прогнозування, розвитку вміння аналізу та виокремлення найважливішого в тексті. Варто пам'ятати також про індивідуальні особливості зорового сприйняття як з точки зору лінгвістичних особливостей, так і з фізіологічно-психологічних мовленнєвих повідомлень.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні теоретичні та практичні положення роботи опубліковані на:

1) I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах», (Дніпро, 2020) – тези на тему: «Принципи відбору текстів для читання іноземною мовою в навчальному процесі»;

2) V Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку сучасної науки» (Київ, 2020) – тезисний виклад матеріалу на тему: «Види читання, та їх роль в процесі декодування інформації з текстів іноземною мовою».

Практична цінність нашої кваліфікаційної роботи полягає в розгляді основних складових читання як виду мовленнєвої діяльності та як основного джерела інформації в процесі вивчення іноземної мови. Також учителі можуть опиратися на результати дослідження при плануванні уроку з розрахунком на активну роботу учнів над текстом, на його сприйняття та розуміння.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів: теоретичного й практичного (включає експериментальну перевірку), висновків, додатків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЧИТАННЯ ЯК ВИДУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основними завданнями теоретичного розділу є аналіз психолого-педагогічних особливостей читання текстів учнями на уроках іноземної мови в школі. Також опрацювання основних принципів відбору текстів та їх правильне застосування при різних видах читання. Окремим пунктом ми винесли детальний розгляд факторів, які впливають на сприйняття інформації в процесі читання іноземною мовою.

1.1 Психолого-педагогічні передумови навчання іншомовного читання учнів

Одним з основних завдань навчального процесу є навчання читання. Інколи цей вид мовленнєвої діяльності, на думку вчителів та викладачів, поступається усному мовленню чи письму. Така точка зору є наслідком безпосередньо неправильного розуміння «засобу навчання» та «мети навчання». Усному мовленню надають значення як засобу та одночасно меті навчання, що й сприяє недооцінюванню читання іноземною мовою в навчальному процесі.

Читання як один видів мовленнєвої діяльності є одним з основних практичних цілей навчання іноземної мови. Для ефективності цього процесу вчитель повинен розуміти психологічні особливості навчання читання і використовувати індивідуальний потенціал учнів. З психологічної точки зору фактори, які впливають на розуміння тексту, дуже різноманітні. Деякі пов'язані безпосередньо з текстом, інші – з читаючим [2, с.256].

До факторів, пов'язаних з текстом прийнято відносити: 1) інформаційну наповнюваність; 2) композиційно-граматичні структури; 3) мовні відтворення смислу тексту; 4) відповідність рівня підготовленості учня та лексичного та граматичного наповнення тексту [12, с.240].

До факторів, що охарактеризовують індивідуально-психологічні особливості читача відносяться: 1) вплив отриманого раніше досвіду; 2) особливості уваги; 3) особливості пам'яті [17, с.32].

Під досвідом читача варто розглядати світогляд, реалії, та вже набуті знання в шкільний чи позашкільний період життя. Велике значення має також розуміння «великого контексту». Під цим терміном прийнято розуміти всі відомості щодо героїв твору, які учні отримують в процесі розповіді вчителя, або із опрацювання спеціальної літератури рідною мовою [6, с. 206].

Важливо також зважати на інформацію щодо культури, традицій та побуту тієї чи іншої країни, мова якої вивчається. Відомості з життя авторів творів є також важливим фактором засвоєння тексту.

Відомо, що при звичайному стані людина сприймає мовлення завдяки спрямованості та зосередженості свідомості на змістових елементах тексту. Таким чином, текст характеризується такими сторонами як зміст і форма.

Як об'єкт сприйняття текст характеризується двома сторонами: змістом та формою. Встановлено, що звичайним станом людини при сприйнятті мовлення є спрямованість та зосередженість свідомості на його змістовному компоненті.

Навчання іноземної мови передбачає розвиток та удосконалення таких психічних процесів та здібностей:

- інтелектуальних, які пов'язані з уміннями й навичками переносити знання з рівної мови на іноземну в процесі засвоєння різних видів мовленнєвої діяльності, класифікувати та узагальнювати інформацію, проводити аналогії;
- мовленнєвих здібностей (логічне викладення власних думок, сприйняття стилю, інтонаційний слух, здатність імітувати звуки);
- психічних процесів (увага, пам'ять, мислення, уява);
- соціальних здібностей школярів (готовність до спілкування на міжкультурному рівні, здатність переборювати відчуття невпевненості та боязні у спілкуванні з іноземцями; вміння визначати риси, які об'єднують всіх

людей певної раси, національності чи загалом специфічні особливості, та вміння толерантно обходитися з традиціями інших народів, країн, та можливість самостійно, без сторонньої допомоги сприяти спілкуванню (ситуативні діалоги, реакції на різні події, обговорення певних проблем) [11, с. 100].

Процес розуміння тексту підпорядкований психологічній активності читача. Одну з основних ролей у цьому відношенні відіграє увага. Вона забезпечує точність та глибину сприйняття об'єкту, а також відповідно глибину розуміння тексту. В психології увага визначається як спрямування та зосередження свідомості на певному об'єкті в процесі певної діяльності. Однак варто пам'ятати, що в процесі читання увагу важливо не лише спрямовувати на певній інформації чи події в творі, але й зберігати її впродовж необхідного часу. Не завжди увага повинна бути довготривалою, інколи необхідне саме короткочасне зосередження, наприклад, при опрацюванні короткого тексту. Вчителю важливо знати та пам'ятати про особливості учнів, і відповідно вживати спеціальні заходи на спрямування підтримки уваги: питання на розуміння прочитаного тексту [12, с. 26].

Провідне місце займає також концентрація уваги. Для її підтримки слугує робоча обстановка під час уроку, без різних відволікаючих чинників, таких як шум, гамір, а також відсутність навчальних матеріалів. Продуктивність уваги залежить від загального психологічного стану людини: у разі втоми чи вона в силу певних обставин засмучена, тоді важко досягнути високої концентрації уваги. Вчителю завжди варто зважати на це: інколи краще відмовитися від опрацювання тексту, ніж виконувати завдання марно і неефективно.

Залежить увага і від внутрішніх елементів тексту: якщо матеріал, наприклад, дуже складний, то увага швидко розсіюється. Однак не варто орієнтуватись на досить легкі тексти, оскільки в такому разі учні будуть більше відволікатися, а також заважати іншим [19, с. 238].

Людина спрямовує увагу на підсвідомому рівні, а це значить, що увага має неусвідомлюваний характер. Зосередження уваги на мовній формі виникає у наступних випадках: коли з'являється задача продукування конкретного мовного явища; коли мовні особливості та зміст не відповідають один одному; коли є нормові відхилення; при особливій виразності мовної форми.

У період шкільного навчання у дітей виникає прагнення осмислити і зрозуміти навколишній світ, явища, опираючись на вже наявні знання, смислову пам'ять. Таким чином розвивається аналітико-синтетична діяльність, в процесі якої в учнів формується розуміння мови як системи.

Вже в середній школі учні повинні засвоювати навчальні матеріали на двох рівнях: рецептивному та репродуктивному. Різні граматичні явища, які попередньо вивчалися на лексичному рівні, зараз узагальнюються та структуруються в певну систему правил. Одним зі способів навчання є індукція. Таким чином вчитель підштовхує школярів до правила, а вони самі вже формулюють те чи інше правило. Індукція корисна тим, що учні самостійно виходять з вже відомої загальної інформації, та, усвідомлюючи її, структурують граматику. Засвоєння цих структур реалізується через виконання різних типів вправ на шкільних заняттях, та, з використанням опор, домашніх робіт. Ефективними є вправи в електронному вигляду, в яких при виконанні є зразки та надійний контроль [3, с. 86].

Для покращення репродуктивного засвоєння лексики, вчитель повинен наочно пояснювати матеріал під час уроку. Також йому варто пропонувати дітям варіанти роботи, способи для розуміння незнайомої лексики, словосполучень, інтернаціональних слів, виходячи лише з контексту. Результатом такої праці є самостійне сприйняття та розуміння учнями слів, поданих в тексті для опрацювання.

Таким чином активізується самостійна навчальна робота учнів. На уроках вчителів варто виділяти час для вироблення навиків на опрацювання додаткового матеріалу, пошук інформації в інших джерелах: бібліотеках та

електронних базах, індивідуальну підготовку повідомлень, роботу з підручником, контроль учнем власної роботи в навчальному процесі.

Говорячи про учнів школи, перш за все вони мають оволодіти іншомовною лексикою у межах матеріалу навчальної програми, котрий вивчається на певному освітньому етапі. Учні мають засвоїти програмний лексичний матеріал як засіб оформлення або розуміння висловлювань у процесі спілкування на рівні, визначеному стандартом.

Для школярів середньої на старшій школи будуть цікаві статті для читання іноземною мовою, як першоджерело. Вважається, що тексти написані живою мовою, значно цікавіші для навчання читання та вивчення мови. Вони переважно насичені цікавими ілюстраціями, які здатні ще більше зацікавлювати учнів до мови та культури даної країни, мова якої вивчається. Ці тексти можна подавати роздатковим матеріалом як на папері, так і в електронному вигляді. Особливим попитом користується тижневик німецькою мовою «Шпігель».

При навчанні іноземної мови учні повинні мати широкодоступну різножанрову літературу, з впровадженням якої, включаються в навчальний процес різні види читання: переглядове, вивчаюче, ознайомлювальне [16, с. 99].

На середньому ступені навчання важливо також формувати в учнів навички цілеспрямованого читання: ознайомлювального (для отримання основної інформації) та вивчаючого (для отримання повної інформації), оскільки воно набуває все більш комунікативного характеру, зростає обсяг текстів, які необхідно опрацьовувати, читаючи мовчки.

Починаючи з середньої школи можна використовувати не лише художню літературу для навчання читання, але й науково-популярні та суспільно-політичні тексти. Для підсумку прочитаного необхідний розвиток навичок складання плану, тез до прочитаного [20].

Завдяки правильному підбору навчальних матеріалів, в яких відображені загальнолюдські цінності, мораль, поставлені глобальні чи

загалом проблемні питання, для вирішення яких необхідне вираження власних думок, почуттів, здійснюється виховання учнів. Щоб досягнути освітньої мети у плані вивчення іноземної мови, необхідно формувати в учнів «базу» цінностей різних ментальностей, застосовуючи завдання іноземною мовою, в тому числі і тексти написані мовою оригіналу.

Ознайомлення учнів з культурою іншого народу в процесі навчання виконує виховну, освітню, розвиваючу роль, оскільки сприяє розширенню загального світобачення, формування інтересу до мови, яка вивчається. Процес оволодіння учнями творчості, пошукової діяльності, засвоєння різних явищ та понять реалізує розвиваюча мета [36, с. 33].

Однією з головних причин виникнення проблем під час читання (нерозуміння, несприйняття тексту) є нестача тренувальних вправ, часу на уроках в школі, часткова або повна відсутність наочності: листівок, карток зі словами, названими предметами, поясненнями, правилами; мала кількість виконуваних вправ на закріплення прочитаного чи вправ загального характеру; обговорення елементів тексту виключно українською мовою.

Читання іноземною мовою служить найважливішим засобом комунікації сьогодення. Цінність цього виду мовленнєвої діяльності полягає у відсутності певного середовища, яке є «джерелом та носієм» іноземної мови. В процесі читання передача інформації здійснюється чітко та ефективно.

Отже, при читанні іноземною мовою в період шкільного процесу важливо звертати увагу не лише на матеріальну базу, але й на основні та провідні психологічні та фізіологічні особливості учнів.

1.2 Принципи відбору текстів

На сьогоднішній день у вчителів немає проблем у плані нестачі текстів для читання іноземною мовою. Оскільки уроки в школі обмежені за часом, навчальними планами та програмами, то виникає питання, як правильно вибрати найбільш вдалі навчальні матеріали. Тому необхідно враховувати низку вимог до текстів, та власне принципи відбору.

Соловова Е. Н. подає основні елементи та послідовні етапи відбору тексту іноземною мовою. Перш за все важливо зважати на об'єм. Навчальні тексти можуть бути різної величини, від декількох слів до десятків сторінок. При цьому важливими є одні і другі, варто лише зберігати правильний баланс та звертати увагу на наступне [47, с.50]

В процесі навчання трапляються тексти різної величини, та їх треба вміти правильно читати, вилучувати з них необхідну інформацію, а іноді також критично переосмислювати. Потрібно розуміти, що одне слово, написане на вхідних дверях, коротка записка перед розкладом чи оголошення, реклама на біг-бордах – це теж тексти, які передають нам певну інформацію. Іноді вона є дуже корисною, що може нам допомогти знайти рішення до певного питання, або навпаки відволікти нас.

Надто великі тексти втомлюють, а також можливе формування думки наперед, що буде важко лише прочитати, а не те щоб взяти з нього головну інформацію. Саме тому учні 5 класів ще будуть цікавитися творами малих об'ємів, бо з досвіду знають, що це їм під силу. Відчуття успіху і певних досягнень важливі також для учнів старших класів.

Читаючи лише короткі тексти неможливо розвинути різні типи читання, які є необхідні для навчальної діяльності (підготовка повідомлення, відгуку, аналізу і т. д.). Однак короткі тексти можуть бути більш інформативними ніж довгі.

Вважається, що розуміння тексту буде успішним, якщо основна ідея знаходиться на початку або в кінці тексту. Саме ці частини прочитаного запам'ятовуються учнями найкраще. [47, с. 151]

Отже, величина навчальних текстів може бути від невеликої фрази до розповіді в кілька сторінок, але головне, щоб дотримувався змістовий баланс і враховувалися наступні особливості:

- незалежно від величини тексту учні повинні вміти правильно прочитати і зрозуміти суть інформації;
- текст не повинен бути дуже довгим, оскільки швидко втомить учнів і сформує думки в учнів про те, що вони не зможуть засвоїти текст;
- бажано використовувати малі за розмірами тексти у вигляді коротких оповідань, притч, анекдотів, прислів'їв і афоризмів, листів, новин, заміток;
- різні розміри текстів в ході навчання повинні швидше допомогти сформувати різні мовні навички;
- великі за обсягом тексти, як правило, є малоінформативними;
- до інформативних текстів можна зарахувати не тільки сам текст, але й графік, таблицю і навіть схему [70].

Наступним пунктом є тематика навчальних текстів, яка визначається навчальною програмою. Однак, на сьогоднішній день майже всі школи відрізняються використанням підручників для навчання іноземної мови, тобто тематичний матеріал також може бути відібраний з різних позицій. Тому слід дотримуватися певних рекомендацій [69].

В першу чергу, переконатися, що тематика навчальних текстів відповідає вимогам освітньої програми. Якщо все ж є певні відмінності, потрібно використовувати додатковий матеріал з інших джерел. Теми текстів повинні головним чином відповідати вікові учнів, рівню їхнього розвитку, досягнення цілей виховання, освіти та розвитку особистості [47, с.150]

Отже, тематику навчальних текстів педагоги визначають в рамках навчальних програм і застосовують підручники на основі цих програм. Так як поки не існує єдиної програми для масового навчання німецької мови в середніх школах, то кожен навчальний заклад застосовує свою програму з використанням різних підручників з підібраними з різних джерел

тематичними матеріалами. У зв'язку з цим слід враховувати такі вимоги до навчальних текстів:

- використання додаткових джерел;
- розширення і видозміну тематики навчальних текстів, яка має враховувати потреби учнів та специфіку середньої школи (спеціалізована, загальноосвітня, профільна тощо) та обов'язково має бути закріплено в рамках шкільної програми для збереження єдиних вимог в рамках даної середньої школи;
- тематика навчальних текстів обов'язково повинна враховувати вікові інтереси і потреби учнів.

Окрім тематики, необхідно враховувати і спектр проблем, які охоплені в тексті. Саме проблематика визначає адекватний підбір мовного, мовленнєвого і соціокультурного матеріалу, допомагає формувати необхідні мовні та мовленнєві вміння на навички [38, с. 206].

На жаль, в рамках вивчення навчальних тем спектр обговорюваних проблем змінюється мінімально, та часто вони зводяться до однієї: «Що ви знаєте/можете сказати про...?»

В межах однієї теми можна обговорювати різні проблеми, оскільки ті теми, що актуальні для середніх класів, не підходять старшим, і навпаки. Саме тому важливо визначати не лише рівень уроку іноземної мови, але й відповідність проблематики певному вікові, інтересам та можливостям учнів.

Добре підібрані проблемні тексти не лише забезпечать отримання фактичної інформації для широкого спектру обговорюваних питань, але й можуть слугувати змістовою та мовленнєвою опорою для створення власних аналогічних мовленнєвих творів, допомогти об'єднати окремі відомості з різних областей знань.

Саме проблематика текстів може допомогти у вирішенні важливих завдань, як виховання особистості. На сьогоднішній день молоді буває непросто сформулювати такі необхідні кожному громадянину поняття та якості, як патріотизм, відповідальність за свої слова і поступки перед своїми

близькими і всім суспільством, готовність критично оцінювати інформацію, яка надходить з різних джерел. Не можна очікувати, що ці всі якості самі появляться. Тому кожна доросла людина, а особливо вчитель в школі, по мірі можливості та сил формує особистість дитини [40, с. 140].

Тексти та підняті в них проблеми можуть допомогти у справі виховання, однак не варто також переоцінювати їх можливості. Один і той же текст може нести різну кількість інформації різним людям і приводити до різних висновків. Тому важливою є також особистість вчителя при роботі з текстом.

Таким чином важливо звертати увагу також на проблематику текстів, оскільки вона дозволяє забезпечити адекватний відбір матеріалу, формує необхідні мовні вміння, знання та навички, і в рамках однієї тематики дозволяє обговорювати різновікові проблеми. Рівень мови, тематика і проблематика навчального тексту обов'язково повинні враховувати вік, відповідні йому інтереси та можливості учнів середньої школи [71].

Європейські науковці при виборі навчальних матеріалів надають перевагу автентичним текстам, а не тим, що були адаптовані, тобто спрощені в плані граматичних структур, насиченості стилістичними засобами. Головною метою є навчання мови не як структури, а формування вмінь передавати та отримувати інформацію іноземною мовою [56, с.100].

В різних методичних та науково-лінгвістичних школах протягом тривалого часу формувались різноманітні думки щодо пріоритетності використання різних типів текстів для досягнення поставлених навчальних цілей. Для прикладу, наукова школа В. Д. Аракіна в пріоритеті опиралася на принцип обов'язкового використання різнотипних текстів, а особливо художніх, з посібників для навчання іноземної мови.

Для багатьох такий підхід навчання читання іноземною мовою нестоїть в пріоритеті. Вони не походжувалися з тим, що художні тексти сприяють формуванню важливих прагматичних мовленнєвих вмінь, а саме тому, що тексти такого типу написані за різних історичних умов, в різні епохи, та

відображають багато авторських особливостей, вплив яких на розвиток автентичного мовлення не завжди може бути позитивним.

Однак, за будь-яких умов все ж таки доцільно використовувати на уроках німецької мови тексти автентичного характеру для створення комунікативної компетенції, насамперед для мовленнєвої компетенції в процесі читання. Такий підхід більш характерний для учнів старших класів, адже для учнів молодшої та середньої школи більш ефективним буде читання адаптованих навчальних матеріалів, які залежать від віку школярів та рівня молодіння даною іноземною мовою [5, с. 224].

Автентичними прийнято вважати не штучно створені для навчання іноземної мови матеріали, а ті, що реально використовуються в повсякденному житті людей тої чи іншої країни, мова яких вивчається на уроці. До них прийнято відносити реклами, квитки, оголошення, брошури, повідомлення в газетах чи журналах, по телебаченню чи радіо.

У більшості випадків автентичні тексти вводять у шкільну програму з метою забезпечення культурознавчої спрямованості та досягнення у системі шкільної освіти соціокультурних цілей. Завдяки культурознавчій спрямованості на уроках іноземної мови акцентується увага щодо залучення школярів до вивчення культури як своєї країни, так і країни, мова якої вивчається за шкільною програмою [43, с. 176].

На сьогоднішній день виділяють частково автентичні тексти. Часто виникає питання чи доречно подавати для читання повністю автентичні твори, однак остаточної відповіді дати не можна.

Використання автентичних текстів на різних ступенях навчання має ряд плюсів, а також і мінусів.

У багатьох випадках, навіть з незначною адаптацією текстів, опрацювання значно стає легшим. При цьому зберігається колорит та більшість інших характерних ознак автентичності.

Чим старші учні, тим вищий рівень комунікативної компетенції, і тому ширший спектр автентичних текстів, які можна використовувати для

досягнення поставлених навчальних цілей. Такі тексти стають все більш доступними завдяки швидкому розвитку інформаційних технологій. Однак такі тексти, при швидкому поширенні, можуть бути провідниками певних ідеологій, які не завжди доречні для нас. Тому при опрацюванні текстів, потрібно розвивати критичне мислення та розуміння прочитаного.

Окрім власне текстів, велике значення має методика опрацювання, а саме методичний апарат, за допомогою якого можна інтерпретувати зміст, і формувати навички та вміння, дуже необхідних для реального спілкування в сучасному багатополлярному світі. Автентичні тексти самі по собі не сприяють розвитку таких вмінь [53, с. 410].

Беручи до уваги державні стандарти, за якими для вивчення іноземної мови учні повинні працювати з різножанровими текстами, доцільно виокремити важливість жанровості та типовості навчальних творів: прагматичних, художніх, науково-популярних, публіцистичних [50, с. 525].

Отже, автентичність є одним з важливих критеріїв відбору текстів, який характеризується в першу чергу оригінальністю написання носіями мови чи їх представниками. Також багато хто дотримується думки, що такі навчальні тексти, написані носіями мови і власне для носіїв для реалізації комунікативних цілей, можуть також використовуватися і для цілей навчання, але за умови відповідності творів в першу чергу до навчальної програми.

Варто зауважити, що враховуючи критерій автентичності, важливо звертати увагу на джерела інформації, які слугують базою відбору навчальних матеріалів. Досить часто використовують саме інтернет-ресурси цією базою (засоби масової інформації, журнали, створені освітніми організаціями сайти). В даному випадку вагомим фактором є і таке поняття як «автентичність веб-сторінок», так як не вся інформація, яка подається на сайті, є оригінальною, а не перекладеною. Остання може містити невідповідні дійсності мовні форми, лексичні чи граматичні структури, тому рекомендовано звертати увагу на оригінальність не тільки змісту тексту, але й німецькомовного інтернет-ресурсу [54, с.580].

Варто звернути увагу, що під час проведення уроків німецької мови в середній школі при відборі текстів необхідно враховувати етапи навчання і відповідно до них уже мають бути застосовані різні жанри і функціональні стилі текстів:

- для 5-7 класів підходять короткі розповіді, оголошення, журнальні та газетні статті країнознавчого характеру, путівники, уривки з художньої літератури тощо;

- для 8-9 класів підходять як вище перераховані тексти, так і більш складні публікації з газет і журналів у вигляді оглядів, нарисів, інтерв'ю та ін.

Змістовність текстів важлива для учнів, оскільки вона надає можливість:

- отримання нової інформації;
- вироблення та висловлювання власної думки щодо тексту;
- виражати власні думки, припущення [58, с. 940].

Дуже важливо, щоб учень міг легко зрозуміти основну ідею тексту - на підставі цього можна судити про ефективність друкованого тексту. За рекомендаціями ідея повинна перебувати на початку або в кінці тексту.

Багато уваги останнім часом приділяють автентичним текстам, які створюються для навчальних цілей з максимальним ступенем наближеності до природних зразків, які відповідають нормам і завданням природного спілкування, а також методичним вимогам і особливостям учнів [61, с. 5].

Завдяки досить хорошій автентичності навчальних текстів вирішуються комунікативні завдання навчання німецької мови.

При аналізі навчального тексту, як правило, додатково розглядають:

- співвідношення змісту до форми;
- актуальність і доречність тексту;
- повноту інформації;
- ступінь виразності;
- новизну описаної в тексті ситуації для учня;
- масштаби і значимість проблеми;
- рівень опрацювання теми в тексті;

- логічність тексту;
- композиційну структурність тексту;
- виразний потенціал;
- лексико-стилістичну грамотність [56, с. 107].

При відборі текстів для читання важливо враховувати наступні особливості:

- виховна цінність текстів, їх моральний потенціал: в якій мірі тексти сприяють вихованню учнів в широкому сенсі цього слова і формуванню морально-етичних норм.

- пізнавальна цінність текстів і науковість їх змісту: тексти повинні включати фактичний матеріал про країну і народ, мова якого вивчається, а також відомості з найрізноманітніших галузей людських знань.

- правильність співвідношення нового і відомого. З психології відомо, що однією з умов привертання уваги до об'єкту є така ступінь його новизни, при якій поряд з новими елементами є і елементи, що виявляються для учнів в якійсь мірі знайомими. Наявність в текстах для читання знайомих відомостей значно полегшує його сприйняття і розуміння учнями. У методичній літературі рекомендуються тексти, що конкретизують і розширюють вже відому учням інформацію [63, с. 34].

Отже, важлив роль при відборі текстів для навчання відіграють принципи. Відібраний матеріал прийнято оцінювати за критеріями для визначення придатності цих текстів. Критеріх та принципи можуть певною мірою співпадати, але загалом вони відрізняються обсягами та частотою застосування.

1.3 Види читання, та їх роль в процесі отримання інформації

У сучасному світі педагог на уроці німецької мови використовує різні засоби навчання для того, щоб досягти максимальної ефективності оволодіння іноземною мовою. Зараз досить широко поширені інформаційні технології, які присутні і в освіті. У сучасній школі урок іноземної мови - це систематичність і комплексна навчальна робота із застосуванням різних інформаційних засобів. Але, незважаючи на це, одним з найдієвіших засобів навчання іноземної мови сьогодні як і раніше вважається текст, а точніше правильно організована робота з текстом.

Читання приносить велику користь для розвитку особистості людини і це, безумовно, відомо всім. У людини, яка читає, активно працює головний мозок, причому обидві півкулі. Читаючи книгу (працює ліва півкуля) він постійно уявляє різні образи того, що відбувається в сюжеті (це вже працює права півкуля). Людина може не тільки отримувати задоволення від процесу читання, а й тренувати і розвивати здібності свого мозку» [22].

Психологами і методистами давно доведено, що читання розвиває і збагачує нашу мову, розширює словниковий запас, вчить мислити образами, викликає питання, над якими варто задуматися, а також читання вчить нас бачити проблемну ситуацію з різних сторін. Деякі вчені говорять про те, що текст - це тільки усний монолог, інші вважають, що текст - це тільки письмова мова, а третя група вчених визнає текст як будь-який мовний задум. Але більшість вважає, що текст - це побудована організована мова» [62].

Сучасні класики, такі як Сергій Довлатов, Анатолій Рибakov, Аркадій і Борис Стругацькі говорять: «Ті, хто читає книги, завжди будуть керувати тими, хто дивиться телевизор» [26, с.2].

Розов О.А. писав: «читання являє собою надзвичайно складний процес, який характеризується величезним обсягом підсвідомої роботи мозку» [46, с.8].

У процесі читання є такі види планів:

- змістовний (суть тексту, розуміння того, що прочитав учень);

- діяльнісний (саме читання, як таке - букви, буквосполучення і т.д.) [32, с. 60].

Види читання можуть бути розділені на наступні групи:

- за способом розкриття змісту (аналіз, синтез, переклад);
- за формою (індивідуально, разом класом, групою, голосно і т.д.);
- за метою (знайомство, вивчення, перегляд або пошук заданої інформації);
- за місцем читання може бути як домашнім, так і класним;
- по організації (підготовлене, непідготовлене, читання як тренування і, звичайно, контрольне читання) [59, с. 244].

Говорячи про ефективну роботу учнів на уроках німецької мови, педагог, по можливості, повинен використовувати всі види читання.

Коли мова йде про читання, як самостійний вид мовленнєвої діяльності, то його ціллю є вилучення з тексту повної інформації. В реальному житті ми читаємо по-різному, і характер читання визначається ціллю, яку ми в кожному конкретному випадку хочемо досягти.

У вітчизняній методиці прийнято виділяти наступні види читання:

- Аналітичне;
- Вивчаюче;
- Переглядове;
- Пошукове;
- Ознайомлювальне [18, с. 328].

Читання - рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що полягає в сприйнятті, переробці інформації, що надходить через зоровий канал і представленій в графічному коді.

Головною характеристикою читання як ВМД є двохнаправленість уваги при читанні (форма / зміст). Одночасне сприйняття форми і змісту забезпечує повне розуміння, при цьому багато розумові операції (виокремлення розпізнавальних ознак, встановлення зв'язків в тексті і ін.) Протікають в згорнутому вигляді [14, с.20].

Фахівці виділяють різні види читання за різними критеріями:

- за формою прочитання: про себе / вголос;
- за місцем проведення: домашнє / класнє;
- по режимом виконання: індивідуальнє / фронтальнє;
- зі словником / без словника;
- підготовленє (з попередньо знятими труднощами) / непідготовленє;
- за використанням логічних операцій: аналітичне (з глибоким проникненням в зміст) / синтетичне (побіжнє, поверхнєвє);
- за глибиною проникнення в зміст тексту: інтенсивнє / екстенсивнє
- за рівнями розуміння: повнє (детальнє) / загальнє / розуміння основної теми [34, с. 49].

Але головнє, що читання з точки зору розумових процесів протікає на різних рівнях: від вміння зрозуміти зміст приблизно до творчого прочитання, при якому читач не тільки відтворює хід думок автора, а й порівнює, синтезує прочитанє, приймає або відкидає основну думку, реорганізує свою думку або займає на нову точку зору.

Тому методична класифікація видів читання ґрунтується на розробках Фоломкіної. Вона визначала види читання як набір операцій, обумовлених метою читання і характеризуються специфічним поєднанням прийомів смислової і перцептивної переробки матеріалу, сприйманого зорово [48, с. 12].

Одними з основних класифікацій читання є установки поставлених цілей. Відповідно їм виділяють: переглядове, ознайомлювальнє, вивчаюче, пошуковє.

Переглядове читання слугує для вилучення лише загального уявлення щодо змісту та теми твору. Він вимагає від читача доволі високих умінь читця, а також володіння матеріалом з певних обаластей.

Для навчання цього виду читання, при відборі текстів, потрібно звертати увагу в першу чергу на спільну тематику навчальних матеріалів та створення ситуацій, які будуть стимулювати власнє перегляду. Навчальні завдання повинні бути спрямовані на стимулювання формування умінь і навичок

орієнтуватися в змістовій структурі, декодувати і застосовувати вилучену інформацію для виконання комунікативних завдань та досягнення поставлених навчальних цілей. З технічної точки зору – швидкість читання повинна бути не менше ніж 500 слів за хвилину [52].

Вміння, що лежать в основі даного виду читання:

- визначати тип / структурно-композиційні особливості тексту;
- визначати тему повідомлення;
- прогнозувати зміст на основі заголовка, власних назв, термінів, відомих понять і реалій і т. д.

Для загального розуміння тексту (70-75%) та вилучення основної інформації потрібно застосовувати ознайомлювальне читання.

Для практики в цьому виді читання використовуються порівняно довгі тексти, легкі в мовленнєвому відношенні, що містять не менше 25-30% надлишкової, другорядної інформації.

Вміння, що лежать в основі даного виду читання:

- визначати головну думку тексту;
- відокремлювати основну інформацію від другорядної;
- використовувати ключові слова як опори для розуміння;
- встановлювати логічний / хронологічний зв'язок фактів і подій;
- класифікувати / групувати інформацію за певною ознакою [60, с. 268].

Для досягнення детального і точного розуміння змісту/смыслу тексту (100%) рекомендовано використовувати вивчаюче читання. Воно сприяє також відокремленню головної та другорядної інформації, а також критичному осмисленню прочитаного. Даний вид читання не має жорстких обмежень у часі, так як школярам переважно доволі повільно опрацьовують матеріали, часто вдаючись до повторного читання, виділення письмово певних фактів, перекладу – це все допомагає краще вникнути в суть написаного, засвоїти подану комунікативну ситуацію.

Одними з основних особливостей текстів, які використовують для цього виду читання, є інформативна значимість матеріалів, навчальна та пізнавальна цінність, а також змістова складність текстів [67].

Завданням вивчаючого читання є формування навиків в учнів самостійного вирішення труднощів, які виникають при опрацюванні текстів, а також їх розумінні. Об'єктом вивчення при вивчаючому читанні є подана в тексті інформація.

Вміння, які лежать в основі даного виду читання:

- повно і точно розуміти зміст тексту;
- робити перифраз / тлумачення важких для розуміння слів / пропозицій;
- розкривати причинно-наслідкові зв'язки;
- складати план, схеми, таблиці;
- ставити питання до основної та другорядної інформації;
- відокремлювати факти від міркувань;
- перекладати текст повністю або вибірково [65, с. 6].

Застосування пошукового читання в першу чергу призначене для вилучення конкретної інформації, при цьому текст не обов'язково читати повністю, якщо школяр знає, де вона знаходиться. Отже, суть даного читання полягає у пошуку розміщення необхідної інформації: висновків, конкретних даних, фактів, певних відомостей.

Цей вид читання сприяє розвитку навиків орієнтування у смисловій, змістовій структурі матеріалів, вилучення необхідної/важливої інформації не лише з одного тексту, а також з інших тематично пов'язаних творів. На уроках іноземної мови пошукове читання можна легко вводити лише виконуючи певні типи вправ, за вказівкою вчителя. Таким чином, даний вид читання є супутнім елементом розвитку інших видів читання [68].

1.4 Фактори, що впливають на процес сприйняття інформації

Можна виділити три групи таких чинників: характеристика особистості, яка виступає в якості суб'єкта сприйняття і розуміння; параметри тексту і тієї реальності, яка в цьому тексті відображається; ситуації, в яких протікає процес сприйняття і розуміння.

Особистісні чинники. Особистість сприймає і переробляє інформацію як цілісна система, що володіє індивідуальними психофізіологічними, психологічними і соціальними особливостями (відмінностями психічних процесів, спрямованістю і характерологічними властивостями, соціально-класової, ідеологічної приналежністю і ін.).

Найважливішим із діючих при контакті читача з текстом механізмів є установка сприйняття. Це залежить від фундаментальних компонентів свідомості людей, готовність, схильність реагувати певним, відповідним його позиціях, чином на запропоновану інформацію [39, с. 522].

Залежно від свого змісту, установки зумовлюють характер сприйняття.

Перший етап роботи установок - пошукові операції, в ході яких відповідно до життєвих позицій, цінностей і прагнень реципієнтів вибирається джерело текстового повідомлення і визначається ставлення до нього в цілому, і до його окремих складових. На цьому етапі виникає попередня оцінка можливої інформативності, яка опиняється в полі сприйняття творів і відповідно до цього визначається головний предмет сприйняття.

Другий етап - власне сприйняття. В процесі становлення сприйняття інформації реципієнтом, важливими є соціальна значимість прочитаного для учня та можливість запам'ятовування його [37, с. 35].

Припинення контакту з текстом (тобто завершення читання або перегляду) не означає, що його сприйняття закінчено – в процесі читання виникає третій етап сприйняття, в ході якого виявляється «післядія» сприйнятого раніше: йде переробка інформації, її включення в систему свідомості, в тій чи іншій мірі перебудовується під впливом сприйманого.

Увага до сприйняття інформації залежить від її значущості для реципієнта. При цьому, чим вище увага, тим більше в процесі сприйняття помічаються деталі (аналітичний ефект), тим сильніше враження (що фіксує ефект) і виразніше сприйняття (що підсилює ефект).

Великий вплив на процес сприйняття інформації мають діяльнісний статус індивіда; його соціальний статус, пов'язаний з приналежністю суб'єкта до розуміння певної соціальної (професійної, класової і т.д.) сфери; соціокультурний статус; психологічні особливості особистості.

Діяльнісний статус. Розглядаючи характеристики людини як суб'єкта сприйняття і розуміння інформації, слід вказати насамперед на характер здійснюваної ним діяльності і міру його включеності в цю діяльність. Чим складніша інформація для осмислення, тим більше число взаємозв'язків доводиться враховувати, тим глибше потрібно проникати в сутність явищ і тим більший ступінь розуміння досягається [35, с. 256].

Соціальний статус. Він відноситься, перш за все, до процесу сприйняття текстів масової комунікації. Вплив соціальних характеристик індивіда на процес переробки інформації виражається в тому, що зміст будь-якого сприйманого повідомлення буде інтерпретуватися крізь призму групових інтересів. Таким чином, що як саме існування комунікативного процесу, так і зміст повідомлень, що передаються, залежить від характеру соціальної системи, в рамках якої здійснюється комунікація [35, 257].

Багато досліджень підтвердили, що відбір і інтерпретація сигналів залежить від очікувань людини. Саме тому, з точки зору соціального підходу, незважаючи на індивідуальність сприйняття інформації, споживачем виступає не окрема людина, а аудиторія, як сукупність людей, в нашому випадку не окремий учень, а цілий клас.

Соціокультурний статус. Загально визнано, що сприйняття і переробка інформації здійснюється людиною на основі вже наявних в його свідомості знань, цінностей, норм, в міру його загальних і спеціальних здібностей. В цілому свідомість людини, що сприймає і переробляє текст, можна уявити у

вигляді «фільтра», які одну інформацію пропускають повністю, інші деформують, треті повністю розкривають. З цієї точки зору, свідомість читача може бути розглянуто як єдність трьох сторін: читач живе і діє (своєрідний світ реальностей); сукупності соціокультурних зразків, тобто ціннісних уявлень (ідеологічних, етичних, естетичних та інших цінностей, постулатів і т.п.) (світ культури); сукупності знань, якими володіє індивід і за допомогою яких він пояснює все, що відбувається навколо нього (світ знань). Кожен з цих світів, кожна з цих сторін виступає в якості особливого фільтра сприйняття інформації і програмує особливу вимогу до тексту [2, с.23].

Психологічний статус. На процес сприйняття тексту впливає індивідуальна нейрофізіологічна конфігурація мозкових структур, що відповідають за переробку інформації. Сучасна наука з'ясувала, що за продукування і переробку інформації в мозку людини відповідають чотири ділянки, які розташовуються симетрично в правій і лівій півкулі: прості й складні логічні конструкції, прості й складні емоційні та чуттєві враження [49, с. 147].

В силу тих чи інших причин різні частки кори мозку можуть бути розвинені в різному ступені. В результаті людина буде сприймати інформацію вибірково.

Розуміння тісно пов'язане не тільки з інтелектуальною, а й емоційною зрілістю людини.

Неможливо побачити один і той же об'єкт точно таким же, яким його бачить інший чоловік, не ставши на точно таку ж точку зору, як і він, не зайнявши його позицію. Тому жоден читач не в змозі абсолютно адекватно сприймати ті смисли, які закладалися в текст його творцем. Але і творець тексту не може повністю промодельовати сприйняття читача і передбачити можливі переформулювання його думки.

Текстові чинники. Ефективність сприйняття розуміння тексту багато в чому залежить від особливості самого тексту. В ряду цих особливостей

найважливіше значення має близькість змісту тексту інтересом і потребам читача, якість змісту і труднощі тексту [24, с. 6].

Іншими словами, можна припустити, що в процесі сприйняття тексту читач оцінює його за трьома групами параметрів. Одна група пов'язана з інструментальною роллю цього тексту, ступенем його корисності, можливістю використовувати в практичній діяльності. Друга група параметрів пов'язана зі ступенем адекватності змісту тексту тієї дійсності, яку знає читач. Третя група параметрів пов'язана з досконалістю, майстерністю, професіоналізмом творця даного тексту.

Говорячи про близькість змісту тексту з інтересами і потребами читача, слід, перш за все, вказати на ту обставину, що між читачем в єдності його соціальних, психологічних і семіотичних характеристик, текст виступає як об'єкт сприйняття і розуміння, та складаються досить складні відносини, які можуть бути описані за допомогою поняття "дистанція". "Довжина" цієї дистанції між змістом тексту і сприйняттям його суб'єктом визначається згадуваними вище діяльними, соціальними, соціокультурними та психологічними параметрами тексту і читача [24, с. 8].

Отже, в цьому розділі ми в описали загальні психолого-педагогічні особливості процесу читання учнями. Паралельно були розглянуті фактори, які впливають на сприйняття і розуміння тексту іноземною мовою. Також були виокремлені основні принципи відбору текстів для читання на уроках іноземної мови, та охарактеризовані види читання, їх суть та способи застосування.

РОЗДІЛ II. ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ «СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ»

Практичну частину дипломної роботи ми розпочинаємо з детального розгляду основних етапів опрацювання текстів на уроках німецької мови. До кожного з них ми подаємо можливі до використання вправи для процесу роботи над текстом. Одним із поставлених завдань цієї частини є аналіз самостійного читання як окремого виду вилучення інформації з прочитаного тексту.

2.1 Основні етапи роботи з текстом іноземною мовою

При роботі з текстом на уроці іноземної мови не слід забувати і про основні завдання іноземних текстів.

1. Збагачення й розширення знань учнів. Так, наприклад, у процесі читання учні отримують завдання знайти певні слова чи словосполучення, виписати слова чи структури за якоюсь певною ознакою, назвати слова, які були використані в певній ситуації.

Kreuzen Sie die Lebensmittel im Text.

... Es kommen vier Erwachsene und zwei Kinder zu Besuch. Dann sind wir zehn Personen beim Essen. Wir müssen viel einkaufen und viel kochen. Alle essen gerne Kartoffeln. Wir brauchen vier Kilogramm davon. Sechs Flaschen Bier brauchen wir auch. Weil Besuch kommt, kaufen wir Saft für die Kinder. Fünf Packungen Apfelsaft sind im Angebot und kosten nur vier Euro. Es gibt Würstchen. Davon kaufen wir achtzehn Stück. Wir brauchen auch Obst. In einer Tüte sind sieben kleine Äpfel verpackt. Die Äpfel wiegen zwei Kilo. Wir backen daheim Apfelkuchen. ...[75]

2. Тренування лексико-граматичного матеріалу та використання певного мовного матеріалу у відповідях на запитання вчителя, у процесі вільного переказу змісту чи переказу, близькому до тексту (Додаток А):

a) Unter welcher Aufsicht steht das Schulwesen der BRD?

b) Mit welchem Alter gehen die Kinder in die Grundschule?

c) Welche Stufen hat das Schulsystem? [73]

3. Розвиток усного мовлення учнів на основі прочитаного тексту: бесіда за окремими проблемами, які розкриваються в тексті, придумування продовження тексту або його початку, драматизація окремих епізодів:

Besprechen Sie:

- *Welche Existenzformen hat das Luxemburgische?*
- *Wo herrscht luxemburgische Sprache vor? Warum?* (Додаток Б) [74].

4. Розвиток смислового сприйняття тексту – його розуміння. Завдання такого типу спрямовані на перевірку розуміння окремих епізодів, вони допомагають переборювати труднощі, що виникають на шляху розуміння тексту [21, с. 135].

Feste und Brauchtum im Deutschland

In Deutschland gibt es das ganze Jahr über viele Feste, von denen viele einen christlichen Hintergrund haben. Fasching, auch Fastnacht genannt, wird insbesondere im Rheinland, aber auch in Süddeutschland gefeiert. Die Menschen verkleiden sich, durch die Straßen ziehen Paraden, die man „Umzüge“ nennt. Die meisten Feiern finden am Rosenmontag oder Faschingsdienstag statt, am Aschermittwoch ist alles vorbei.

Ostern hat keinen festen Termin, es findet immer im Frühling statt. Am Karfreitag gedenkt man Christus, der gestorben und am Ostermontag wieder auferstanden ist. Am Ostersonntag suchen die Kinder Ostereier.

Weihnachten feiert man die Geburt Christi. Am 24. Dezember, dem Heiligen Abend, kommt die Familie zusammen, man beschenkt sich, geht in die Kirche und singt Weihnachtslieder. An Heiligabend schließen sich zwei Festtage an, alle Geschäfte sind während der Feiertage geschlossen.

- a) *Was ist typisch für Fesching?*
- b) *Was feiert man an Ostern?*
- c) *Warum feiert man Weihnachten?* [78]

Традиційна методика роботи з іншомовними текстами передбачає відомі етапи роботи [18, с. 125].

1. Дотекстовий (передтекстовий) етап.

Метою даного етапу є формулювання мовного завдання для первинного знайомства з текстом, створення позитивного мотивуючого фактора для учнів, зменшення мовних і мовних труднощів.

На цьому етапі починається підготовча робота до процесу читання: знайомство з тематикою тексту, з різними поняттями, що зустрічаються в текстовому матеріалі. Крім того, важливе значення має створення педагогом психологічно сприятливого клімату на уроці, для того, щоб зацікавити учнів, створюючи позитивну мотивацію.

Даний етап роботи з текстом призначений для навчання учнів розрізняти мовні одиниці, різні мовних зразків, вміння розпізнавання в запропонованому завданні і т.д.

В даних завданнях враховуються лексико-граматичні, структурно-сміслові, мовностилістичні і лінгвокраїнознавчі особливості для читання тексту.

Дотекстовий етап (етап антиципації) використовується для того, щоб досягти наступних цілей:

- Визначити / сформулювати мовне завдання для першого прочитання.
- Створити необхідний рівень мотивації в учнів.
- Скоротити (по можливості) рівень мовних і мовленнєвих труднощів.

На передтекстовому етапі вчитель може в своїй роботі використовувати:

- "мозковий штурм":

Lehrer: Was versteht man unter den Begriff Globalisierung?

Schüler1: Wirtschaftlichen und politischen Beziehungen zwischen Staaten.

Schüler 2: Es bedeutet also, dass die Menschen auf der Erde miteinander handeln.

Schüler 3: Das ist;

- прогнозування:

Lehrer: Der Text heißt Wetterfühligkeit. Worum könnte es gehen?

Schüler 1: Ich vermute, dass es um abhängige Leute vom Wetter geht.

Schüler 2: Es geht wahrscheinlich um die Wettersauswirkung auf Gesundheit von Menschen.

Schüler 3: Ich glaube, ...;

- різні образи, що виникають при читанні заголовка тексту:

Lehrer: Welche Gedankenverbindungen haben Sie zu der Textüberschrift „Heimat“?

Schüler 1: Das Elternhaus.

Schüler 2: Der Ort, wo man geboren wurde.

Schüler 3: Wo man das ganze Leben leben.;

- розкриття наявних в учнів знань з питань, порушених у тексті:

Lehrer: Was können Sie über Luftbrücke erzählen? Was ist schon für ihnen darüber bekannt? Wann war es? Wozu hat man die gebraucht?;

- відповіді на питання:

Lehrer: a) Welcher Instanz untersteht das Bildungswesen im Deutschland?

b) Gibt es im Deutschland ein einheitliches Bildungssystem?

c) Wie lange dauert die obligatorische Schulzeit im Deutschland?

d) Welche Typen von Mittelschulen umfasst das deutsche Bildungssystem?

e) Wie lange dauert das Hochschulstudium und womit schließt es ab?

f) Welche Möglichkeiten für die Weiterbildung gibt es im Deutschland? [72]

- використання асоціацій з іменем автора (до якого жанру можна віднести цей текст; ознайомитися з новою лексикою, та на основі цього висловити можливу тематику/проблематику тексту; передивитися перший абзац, та припустити про що буде йтися в тексті).

На початку роботи з текстовим матеріалом вчителю потрібно зрозуміло пояснити процес розуміння завдання і вказати на важливі моменти роботи над даним текстом:

- визначити перед читанням за назвою і (або) за складом тексту, за зображеннями, які знаходяться в тексті, до якого виду (типу) цей текстовий матеріал відноситься (наприклад, стаття в газету або лист):

Lieber Lukas!

Wie geht es dir? Wir haben Spaß auf diesem Urlaub, jetzt sind wir in den Alpen. Alles rund um uns ist grün, frisch, ruhig. Unser Hotel liegt auf dem höchsten Berg. Am Morgen frühstückten wir auf der Terrasse des Hotels und wir machten einen größeren Ausflug zwischen Tälern und Feldern. Wir saßen am Ufer eines kleinen Baches (Das Wasser war kalt und rein!). Morgen werden wir nach Hause zurückreisen.

Liebe Grüße und bis bald,

Deine Eltern [77]

- головні герої, про яких може йти мова;
- попросити учнів знайти і підкреслити відомі їм слова, фрази, слова, про значення яких вони можуть здогадатися без словника і попросити відповісти на питання, про що може бути даний матеріал, при цьому робити опору на те, що вони вже підкреслили.

Завдання дотекстового етапу:

а) аналіз мовних і смислових труднощів:

Flügel (Instrument und Körperteil eines Vogels); Bank (Sitzgelegenheit und Geldinstitut); Erde (Planet und Material im Garten);

б) введення у проблеми;

в) формулювання комунікативної установки на читання тексту.

Характерне даному етапові переглядове читання має за мету уміння поверхово переглянути текст, відібрати з нього потрібну інформацію, визначити мету тексту.

2. Притекстовий (текстовий) етап.

Цілями текстового етапу є: контроль рівня сформованості різних мовних навичок і мовленнєвих умінь; формування відповідних навичок і умінь.

На даному етапі головним є розуміння того, що учні читають. Контроль розуміння текстового матеріалу повинен бути тісно пов'язаний з видом читання і з навчально-мовними завданнями, поставленими перед учнями.

Повторне прочитання тексту допоможе учням зрозуміти деталі тексту.

Важливе значення у контролюванні та управлінні процесом розуміння текстового матеріалу мають завдання, які передбачають адресний пошук потрібної інформації та її записи (використання різних таблиць: головні герої, їх опис і т.д.):

Die 10 beliebtesten Sportarten in der Welt

1. *Fußball. 3,5 Milliarden Zuschauer. Liebt in: Europa, Afrika, Asien, Amerika*
2. *Cricket. 2,5 Milliarden Zuschauer. Liebt in: Asien, Australien, Großbritannien*
3. *Feldhockey. 2 Milliarden Zuschauer. Liebt in: Europa, Afrika, Asien, Australien*
4. *Tennis. 1 Milliarde Zuschauer. Liebt in: Europa, Asien, Amerika*
5. *Volleyball. 900 Millionen Zuschauer. Liebt in: Europa, Australien, Asien, Amerika.....*

1) *Wo ist Tennis beliebt?*

2) *Wie viel Zuschauer hat Fußball?*

3) *Ist Volleyball genauso populär wie Cricket? [79]*

Вчителю потрібно розуміти, що буде неправильним читати один текст кілька разів, коли, як зміст вже відомо. Це буде актуально тільки тоді, коли учням потрібна додаткова інформація, тому важливо подати додаткові завдання, які будуть сприяти повторному перегляду тексту:

1. *Lies den Text und bestimme die passende Überschrift dazu.*
2. *Bestimme die richtige Reihenfolge der Sätze.*
3. *Beantworte kurz die Fragen zum Text.*

Притекстовий етап спрямований на:

- а) читання тексту;
- б) тренування видів читання.

На даному етапі ефективним є ознайомлювальне читання – це вид читання, який є найбільш розповсюджений у всіх сферах життя. Метою такого читання є розуміння основного змісту тексту.

3. Післятекстовий етап.

Метою післятекстового етапу є використання ситуації тексту в опори для розвитку умінь і навичок будувати монологічні висловлювання в усній і письмовій мові. Вправи на цьому етапі повинні бути націлені на розвиток умінь наступних планів:

- репродуктивного (написання лексичних диктантів, правильне відтворення того чи іншого завдання і т.д.),
- репродуктивно-продуктивного (вислів судження і т.д.),
- продуктивного (письмові та усні мовні висловлювання, аналіз слів, порівняння різних явищ в мові, вміння робити висновки і т.д.) [53, 409].

Завдання, які використовуються вчителем, будуть залежати від виду читання.

Післятекстовий етап сприяє:

- а) контролю розуміння тексту;
- б) обговоренню змісту прочитаного;
- в) навчанню смислової переробки інформації.

На даному етапі найбільш дієвими є вивчаюче читання, яке має за мету максимально повного й точного розуміння інформації тексту й критичного осмислення цієї інформації. Однією з цілей такого читання є формування в учнів умінь самостійно долати труднощі мовного та смислового характеру. У процесі читання учень має реалізувати мовну здогадку щодо значення того чи іншого іншомовного слова, спираючись на контекст, словотворчі елементи, інтернаціональні слова.

Складні структури повинні аналізуватися, можливий переклад окремих словосполучень, речень, абзаців. І саме на цьому етапі, перед учителем постає важливе питання: у якій мірі треба використовувати переклад рідною мовою. Переклад потрібен при роботі з текстом, але лише тоді, коли у вчителя немає впевненості в тому, що учні досить чітко усвідомлюють зміст прочитаного. Отже, йдеться про переклад важких для учнів уривків тексту, що містять нові недостатньо засвоєні мовні явища. Коли ж учні читають те, що добре засвоїли, потреби в перекладі немає.

Перевірку розуміння тексту, обговорення змісту прочитаного та навчання смислової переробки інформації тексту здійснюють на післятекстовому етапі. Вправи, які виконують на цьому етапі, спрямовані на контроль розуміння тексту й розвиток умінь усного мовлення. Вони передбачають побудову усних висловлювань учнів з опорою на текст і власний життєвий досвід.

Групові та індивідуальні завдання для розвитку усного мовлення спонукають учнів до вдумливого читання, оскільки після нього відбудеться цікава розмова. Мовлення учнів повинно характеризуватися логічністю, достатньою інформативністю, доказовістю, особистим ставленням до змісту прочитаного. Для того, щоб досягти такого результату, вчитель повинен творчо підійти до підбору комунікативно спрямованих завдань. Чим цікавіші вправи виконують учні, під час роботи з текстом, тим змістовнішими будуть проекти та обговорення після читання [66].

Уміння працювати з інформацією - одне з ключових умінь, закладених в концепції освітнього стандарту загальної освіти.

Читання - найбільш популярний вид мовленнєвої діяльності в середніх загальноосвітніх закладах. Уміння читання реально використовувати в повсякденному житті: вони формуються швидше і легше, ніж вміння говоріння, письма та аудіювання.

Читання - рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття і розуміння письмового тексту. Читання є рецептивним видом діяльності, що полягає в сприйнятті і переробці читає об'єктивно існуючого тексту - продукту репродуктивної діяльності якогось автора (Г. В. Рогова) [29, с.240]. У процесі читання відбувається осмислення і оцінка інформації, що міститься в тексті. тепер поговоримо про те, як працювати з текстом найбільш ефективно.

Розглянемо приклади.

1. Робота з заголовком.

За заголовком можна попросити учнів визначити тематику тексту. Особливо важливо на уроці іноземної мови зацікавити учнів в темі уроку, тому нову тему можна починати з асоціограми. Тим самим можна залучити кожного учня в тему уроку і врахувати його інтереси в цій темі. Зазвичай в учнів викликає пошвавлення переклад слів, запропонованих ними, що, як наслідок, забезпечує їх краще запам'ятовування. Так учні мають можливість найбільш повно виразити свою індивідуальність. Діти називають ці асоціограмми «їжачками», тому що вони нагадують за своїм виглядом їжаків.

Що ж являє собою асоціограма (Додаток В)? У центрі стоїть ключове (головне) слово, в даному випадку «Вільний час». Від цього слова відходять інші слова, наприклад, що включає в себе це поняття. Важливим є те, що враховується думка кожного учня. Навколо ключового слова записуються всі слова, які асоціюється в учнів з головним словом. Потім учні утворюють пропозиції з цими словами.

Ці асоціограми допомагають дітям при складанні розповіді по даній темі, а також служать опорною схемою при відповіді. Дуже важливим є те, що кожен учень з цієї асоціограмми може вибрати те, що відповідає його думку, особистого досвіду, переконань і викинути те, що він вважає зайвим. У асоціограму можуть вписуватися не тільки окремі слова, але і їх поєднання, і навіть цілі речення. Складання таких асоціограмм тренує пам'ять учнів. Крім того, на думку психологів, інформація, подана учням в такому вигляді (обведений овалом, або колом, в центрі головне, другорядне навколо головного) краще запам'ятовується і зберігається у них в пам'яті більш тривалий час, ніж, якби учень просто прочитав текст, а потім склав би план.

Можна вводити асоціограми вже в 5 класах. Спочатку так звані «їжачки» за темами: «Моя сім'я», «Мій друг», «Мое місто», «Погода». В старших класах схеми стають все більш об'ємними, але учням вже легко з ними працювати і завжди цікаво. Такі асоціограми можна використовувати не тільки на уроках іноземної мови, а й на інших предметах, наприклад, літератури.

2. Використання асоціацій, пов'язаних з ім'ям автора. Тут доречно поставити питання:

- До якого жанру можна ймовірно віднести цей текст?
- Хто, на вашу думку, буде головним героєм (професія, національність)?
- Де і в який час може відбуватися дія?

3. Формулювання припущень про тематику тексту на основі наявних ілюстрацій.

4. Ознайомлення з новою лексикою і визначення тематики / проблематики тексту на основі мовної здогадки. Учням пред'являються нові слова: *die Energie, die Kinder, das Produkt, gehören, ausgeglichen*. Завдання учнів - визначити основну ідею тексту.

5. Швидке ознайомлення з текстом. Переглянути текст (перший абзац) і визначити, про що цей текст.

6. Прочитати питання / твердження по тексту і визначити його тематику і проблематику.

7. Пошук і формулювання відповідей на запропоновані питання до читання тексту: *Welche Bedeutung hat die Dekoration? Wen betrifft die Dekoration mehr? Wie wird jedes Familienmitglied reagieren?*

8. Співвіднести назви / заголовки з абзацами тексту;

9. Який малюнок більше підходить до описаного в тексті [57, с. 84].

Текстовий етап

Цілі:

- Проконтролювати ступінь сформованості різних мовних навичок і мовленнєвих умінь.

- Продовжити формування відповідних навичок і умінь.

Вправи і завдання:

1. Прочитати твердження / план, та відповісти чи відповідають вони явищам, відображених в тексті / послідовності;

2. Впорядкувати заголовки / питання, які подані нижче в правильній відповідній тексту послідовності;

3. Дайте відповідь на питання;
4. Підкресліть в кожному абзаці ключові слова;
5. Знайти / вибрати / прочитати / з'єднати / вставити:
 - відповіді на запропоновані питання;
 - підтвердити правильності / хибності тверджень: *Ich stimme / stimme nicht zu....; Ich bin der Meinung/anderer Meinung, dass... ; Ich zweifle, dass....;*
 - відповідний заголовок до кожного з абзаців;
 - відповідну змісту пропозицію, пропущену в тексті;
 - опис зовнішності / місця події / відносини кого-небудь до чого-небудь.
3. Знайти, виписати і перекласти пропозиції з певними словами.
4. Знайти пари: слово і його дефініція. Учням дано 2 колонки, їх завдання з'єднати пари стрілочками:
5. Скласти графічні схеми-опори, на основі яких здійснюється відпрацювання мовного і мовленнєвого матеріалу
6. Вибрати антонім слова із запропонованих. Наприклад: langweilig ist das Gegenteil von tief, hell, klein, breit, lustig.
7. Вибрати синонім слова із запропонованої групи. Наприклад: schön ist Synonym von nett, hübsch, klein, schrecklich, lustig.
8. Пояснити слово або фразу, що не перекладаючи її
9. З'єднати пари слів за змістом, наприклад: Ordnen Sie die Wörter für Jobs und für Orte zu. Jobs: Wächter, Anwalt, Pfarrer. Orte: Polizeistation, Gericht, Kirche.
10. Провести роботу над однокореневими словами: Geben Sie die entsprechenden Nomen dieser Verben an: entscheiden, reduzieren, ankommen, entdecken, verschwinden, zugeben, glauben [51, с. 23].
11. Здогадатися:
 - про значення слова або слів з контексту;
 - який із запропонованих перекладів / яка дефініція слова найбільш точно відображає його значення в даному контексті;

• як будуть розвиватися події у другому розділі / наступної частини тексту.

Післятекстовий етап

Мета: використати ситуацію тексту в якості мовної / мовленнєвої / змістовної опори для розвитку умінь в усній і письмовій мові.

Вправи і завдання:

1. Заповніть пропуски відсутніми словами;
2. Перефразуйте зазначені місця;
3. Складіть список синонімів, антонімів до виділених словами, або знайдіть їх в тексті;
4. Охарактеризуйте героїв, дайте свою оцінку;
5. Спростувати твердження або погодитися з ними;
6. Довести, що ...
7. Охарактеризувати ...
8. Сказати, яке з наступних висловлювань найбільш точно передає основну думку тексту. Обґрунтувати свою відповідь.
9. Сказати, з яким з даних виразів не погодився автор.
10. Скласти план тексту, визначивши основну думку.
11. Взяти за основу ситуацію тексту і написати власний текст в іншому жанрі.
12. Написати особистий лист персонажу з твору.
13. Скласти карту-схему, що використовуються для підготовки до написання письмових робіт за визначеною темі [64, с. 171].

Отже, читання є автономним засобом спілкування і пізнання. Складне інтегроване вміння розуміти прочитане не означає простого декодування інформації, графічно зафіксованої в тексті, а має на увазі активну розумову діяльність людини, що включає уяву, емоції, наявний досвід і знання. Активна роль читача з його неповторною індивідуальністю сприяє відтворенню сенсу прочитаного, визначає особистісну інтерпретацію змісту.

2.2 Самостійне читання як окремий вид вилучення інформації з тексту

Досягнення цілей учнями в процесі навчання залежить від змісту текстів, які школярі повинні засвоювати, та від технології навчання. Робота учнів проводиться як під наглядом вчителя, так і самостійно. Саме ця форма роботи є однією з основних, яка сприяє виконанню завдань вчителя – виховувати культуру самостійного опрацювання, та спрямувати її на розвиток різних мовленнєвих діяльностей при роботі з навчальним матеріалом.

Самостійним називають читання, яке виконується додатково по відношенню до навчального підручника з метою декодування необхідної інформації [44, с. 40].

За способом читання - це візуальне читання, про себе. Його також можна вважати більш зрілим та досконалим. За характером розуміння, то воно виступає синтетичним читанням, оскільки не вимагає від школяра значних зусиль для розуміння змісту, а основна увага зосереджена на вилучення закладеного змісту в творі. За місцем і часом це домашнє, позакласне читання.

Таким чином, основною метою самостійного читання є декодування інформації з текстів поза уроками іноземної мови. Разом з цим самостійне читання виступає джерелом лексичного матеріалу, який слугує розвитку усного мовлення школярів [42, с. 23].

Прийнято виокремлювати певні інформативно-насичені тексти.

Літературно-краєзнавчі. В процесі підготовки матеріалів для самостійного читання велике значення має змістова навантаженість творів, призначених на читання учнями. Власне саме зміст містить в собі потенційний вплив на збільшення мотивації, та усвідомлення щодо необхідності у читанні німецькою мовою.

Варто зазначити, що повна відповідність тематики творів шкільної програми з творами вибраними для самостійного читання не буде сприяти успіху в досягненні поставлених цілей. В процесі опрацювання текстів учні не

сприймають як власне читання в навчальних цілях, а як читання для власного задоволення і розглядається ними як можливе джерело пізнання тої чи іншої теми чи мовних явищ [31, с. 62].

Для самостійного читання можна використовувати художні твори, які слугують для покреснення власне мови, а також виступають в якості країнознавчого компоненту, що передає школярам літературу, культуру, реаліями країни мову якої вони вивчають [24, с.23].

Як вже згадувалось, важливу роль потрібно надавати читанню «про себе» з метою декодування та засвоювання інформації з прочитаного. В сучасному світі це завдання можна легко реалізувати використовуючи автентичні тексти, які наповнені лінгвокраїнознавчими фактами. Подаючи тексти такого роду можна бути впевненим, що учні залюбки будуть працювати з ними, адже школярі переважно сприймають з інтересом та ентузіазмом інформацію такої тематики [45, с. 23].

Отже, автентичні твори в оригінальному форматі насичені інформацією про країну, передану від носіїв мови. На уроці німецької мови можна подати на опрацювання вірші мовою оригіналу.

Menschliche Elende

Was sind wir Menschen doch? ein Wohnhauß grimmer Schmerzen

Ein Ball des falschen Glücks / ein Irrlicht diser Zeit.

Ein Schauplatz herber Angst / besetzt mit scharffem Leid /

Ein bald verschmeltzter Schnee und abgebrante Kertzen.

Diß Leben fleucht davon wie ein Geschwätz und Schertzen.

Die vor uns abgelegt des schwachen Leibes Kleid

Vnd in das Todten-Buch der grossen Sterblichkeit

Längst eingeschriben sind / sind uns aus Sinn und Hertzen.

Gleich wie ein eitel Traum leicht aus der Acht hinfällt /

Vnd wie ein Strom verscheust / den keine Macht auffhält:

So muß auch unser Nahm / Lob / Ehr und Ruhm verschwinden /

Was itzund Athem holt / muß mit der Lufft entflihn /
Was nach uns kommen wird / wird uns ins Grab nachzihn
Was sag ich? wir vergehn wie Rauch von starcken Winden.
(von Andreas Gryphius) [83]

В процесі вивчення мови не можна відокремити вивчення країн, де говорять цією мовою, особливостей менталітету їх громадян чи жителів. Без цих знань спілкування з іноземцями дуже важко собі уявити, адже кожна країна має свої нюанси як в розмовній мові, так і в більш офіційній розмові.

Сучасні навчальні підручники подають достатню кількість країнознавчої інформації. З текстів учні дізнаються реалії країн, де спілкуються німецькою мовою (Silvester, frohe Weihnachten, alles Beste, vielen herzlichen Dank), імена відомих людей (Schiller, Goethe, Bethoven), географічні назви (Bayern, Meklenburg-Vorpommern, Berlin) та традиційні звертання (junge Frau, Frau, Herr).

Школярі отримують велику кількість культурологічної інформації, яка розкриває поширені та улюблені клички тварин, правила спілкування по телефону, диктування імені чи номеру телефону. Автентичні тексти не лише поповнюють мовні знання учнів та відомості про країни, їх звичаї та традиції, але й змінюють, розширюють дитячий кругозір (Додаток Г)[1, с.18].

Інформаційний підхід до читання.

Варто розуміти, що абсолютно кожен текст вміщає в себе повторювану та нову інформацію, яка може зацікавити читача. Саме ця особливість відбору текстів має вагоме значення для навчання: зміст тексту повинен відповідати віковим особливостям школярів, їхнім інтересам, бути доступним та вагомим. Зміст тексту можна вважати інформативно автентичним, якщо читачі мають природній інтерес до нього [26].

Приділяючи увагу інформативності творів на уроках німецької мови не є самоціллю, а засобом для підвищення мотивації учнів, їх зацікавленості до читання як виду мовленнєвої діяльності та його ролі – пізнання через розуміння прочитаного. Правильний та детальний вибір текстів, сповнених

різноманітною лексикою, з цікавої для учнів тематики, сприяє застосуванню мови як засобу формування та розвитку особистостей ще з шкільних стін.

Der Text. Berlin

Berlin ist die Hauptstadt Deutschlands. Berlin ist eine alte Stadt. Es liegt an der Spree. Berlin ist eine Großstadt. Hier gibt es 3,4 Millionen Einwohner. Das Wahrzeichen der Stadt ist das Brandenburger Tor. Auf dem Wappen der Stadt ist ein Bär.

In Berlin gibt es 12 Bezirke. Die Hauptstraße der Stadt ist der Kurfürstendamm. Berlin ist eine grüne Stadt. Hier gibt es viele Parks und Grünanlagen.

Berlin ist ein großes Bildungszentrum. Hier gibt es 3 Universitäten und viele Hochschulen.

Berlin ist auch ein großes Kulturzentrum. Hier gibt es viele Theater, Kinos, Museen. In Berlin gibt es auch viele Sehenswürdigkeiten. Das sind das Brandenburger Tor, das Reichstagsgebäude, die Museumsinsel, das Opernhaus [85].

I. Richtig oder falsch?

1. Berlin ist eine alte Stadt.
2. Berlin liegt am Rhein.
3. In Berlin wohnen 3,4 Millionen Einwohner.
4. Auf dem Wappen Berlin ist ein Bär.
5. In Berlin gibt es 20 Bezirke.
6. In Berlin gibt es 13 Universitäten.

II. Wählt die richtige Variante.

1. Berlin liegt...
 - a) an der Spree;
 - b) am Rhein;
2. Berlin ist eine...
 - a) Großstadt;
 - b) große Stadt;

3. Auf dem Wappen Berlins ist...
 - a) ein Bär;
 - b) ein Löwe;
4. Das Wahrzeichen Berlins ist...
 - a) das Brandenburger Tor;
 - b) das Reichstagsgebäude [85].

Обов'язковим компонентом, який сприяє кращому засвоєнню прочитаного є підсумок. Чим частіше схилити учнів до узагальнення тексту своїми словами, дати відповіді на запитання чи доповнити речення або лексику з тексту, або словами синонімами.

Таким чином, вчителю потрібно орієнтувати роботу учнів з текстом на його розуміння, пропонувати контрольні запитання чи тести на перевірку засвоєної інформації в процесі читання. Додатково можна використовувати вміння учнів пофантазувати, подавши вправи на прогнозування перебігу подій в тексті чи його можливе продовження. Таким чином робота буде спрямована на тренування граматичного матеріалу, застосування лексичних структур та розвиток інших мовленнєвих діяльностей.

2.3 Експериментальна перевірка

Для читання іноземною мовою на уроках потрібно мати відповідні тексти, які будуть відповідати вікові учнів, їхньому рівню знань. Варто зазначити, що під матеріалами для читання можна узагальнити різні види тексту. Мова йдеться не лише про підручник та зошит, але й карточки, онлайн завдання, які відповідають матеріалам у підручнику, навчальні плакати, статті з газет.

Застосовувати можна й різні медійні засоби подачі. Це може бути мультимедійна дошка, планшети, веб-сайти, навчальні платформи, проектор.

Користуючись медійними засобами, важливо, щоб школярі були адаптовані до сприйняття інформації не лише з друкованих сторінок, адже це дуже впливає на засвоєння прочитаного.

Як показують результати проведених уроків, учні, які з 5 класів хоча би 7% навчального матеріалу виконували з додаткових джерел, мали кращі результати осмислення інформації. Але варто зазначити, що важливими є способи подачі текстів [30, с. 21].

Підручник займає основну роль в подачі навчального матеріалу для читання, тому дуже важливим є правильний його вибір. Правильно підібрані завдання до тексту та розподілений час гарантують успішне опрацювання його. Тексти повинні відповідати:

1) тематиці уроків:

Einkaufen: Der Markt ist ein beliebter Treffpunkt. Hier gibt es vor allem Obst und Gemüse vom Bauern aus der Region. Die Produkte auf dem Markt sind frisch, aber nicht billig. Einkaufen macht Spaß, wenn man Zeit und Geld hat... [63, с. 35].

2) містити відповідну лексику:

Heutzutage gibt es ganz unterschiedliche Einkaufsmöglichkeiten: z. B. online von zu Hause aus, in kleinen Geschäften, in großen Einkaufszentren oder im Internet.

An den Wochentagen haben die Leute nach der Arbeit wenig Zeit dafür, weshalb sie meistens schnell im Supermarkt einkaufen. Hier bekommen sie alles an einem

Platz: zum Beispiel Fisch, Fleisch, Gemüse, Brot, Milchprodukte und Getränke...
[63, c. 35].

3) подавати сталі вирази та граматичні феномени:

Ins Einkaufszentrum, zum Einkaufen, Warenhäuser oder spezialisierte Geschäfte; Das Warenhaus besteht aus mehreren Abteilungen; Wir gehen von einem Ladentisch zum anderen und suchen, was uns interessiert [80];

4) бути розрахованими на різні соціальні форми;

5) завдання спрямовані на перевірку розуміння прочитаного:

Oscar geht einkaufen in einen großen Supermarkt. Seine Einkaufsliste ist lang, er kauft für das ganze Wochenende ein. Außerdem kommen Gäste, für die er kochen wird. Beim Obstregal kauft er verschiedene Früchte: Äpfel, Bananen, Erdbeeren und Kirschen wird er für den Nachtisch verwenden, es gibt Obstsalat. Die Trauben verwendet er für die Vorspeise. Er möchte gerne kleine Spieße mit Käse und Trauben anbieten.

Mit dem Gemüse kocht er eine Suppe. Dafür braucht er ein Kilo Karotten, einige große Kartoffeln, ein halbes Kilo Zwiebeln und verschiedene Pilze. Er findet Champignons und getrocknete Steinpilze. Diese eignen sich sehr gut für eine Suppe. Außerdem nimmt er grünen Salat und Tomaten mit für die zweite Vorspeise.

Im ersten Kühlregal gibt es eine große Auswahl an Fleisch und Fisch. Oscar entscheidet sich für ein Huhn. Er kauft zusätzlich noch eine Packung Reis als Beilage zum Fleisch. Damit hat er bereits alles, was er für das Essen braucht. Er nimmt aber einiges mit, das ihm zu Hause fehlt: einen großen Laib Brot, ein halbes Kilo Salz, ein Kilo Mehl und zwei Kilo Zucker findet er neben dem Kühlregal. Dort nimmt er auch eine Flasche Milch mit. Was ihm jetzt noch fehlt: Käse und zehn Eier. Die findet er auch im Kühlregal um die Ecke.

- *Wohin geht Oscar einkaufen?*
- *Was braucht er für die Suppe?*
- *Welche Früchte kauft er?*
- *Was braucht er für die Vorspeise? [76]*

При виборі тексту для роботи в групах звертати увагу потрібно:

- впершу чергу на мовний рівень учнів;
- не забувати про мотивацію;
- поставлені цілі;
- виокремлені обов'язки кожного з учнів.

Щоб вибрати тексти для 7-9 класів потрібно особливо зважати на вік учнів, адже в цей період вони мають різні інтереси і теми для обговорення. Отже тексти повинні бути:

- зрозумілими, та не містити значної кількості зображень, які служать як допоміжні засоби розуміння змісту;
- повинні містити цікаві молодіжні позиції чи ситуації, близькі учням;
- наповнені тематикою цікавою саме для даного віку;
- орієнтовані на те, що більшість учнів цього віку вже проводить багато часу в соціальних мережах, тому їм буде близькою тематика, пов'язана з звичним середовищем інтернету [64, с. 180].

Підсумовуючи прочитаний текст, учень за «мета-когнітивною стратегією» сам себе перевіряє: «Зрозумів я текст? Чи пам'ятаю я про зміст прочитаного?». Таким чином ми допомагаємо читачу зрозуміти, як власне працює читання. Особливо цікавими для учнів, які читають іноземною мовою є когнітивна стратегія. При цьому завдання вчителя допомогти розуміти сам текст та його зміст. Досягнути даної цілі можна:

- підкреслюючи певні лексичні одиниці, граматичні єдності;
- уявляючи собі зміст прочитаного, або створення асоціативних ланцюжків;
- узагальнюючи своїми словами найважливіші пункти.

Вчитель повинен бачити, що текст прочитаний. Тому думки читача повинні знаходити своє місце на сторінках, так само як і зміст тексту повинен усвідомлюватися учнем.

Корисною та ефективною порадою є перед прочитанням тексту коротко переглянути його, звернути увагу на заголовок й обміркувати його:

- «Wovon wird der Text handeln?»;
- «Welche Frage habe ich an den Text?»;
- «Mit welchem Ziel lese ich den Text?» [64, с. 181].

Вже після цього можна скеровувати учнів на читання цілісного тексту, мозок буде орієнтуватися на основну інформацію. Поставивши собі ці запитання, учні значно краще зосереджуються на самому процесі читання, а також на меті цього виду мовленнєвої діяльності.

Коли основним завданням є поставлене опрацювання тексту для загального розуміння, то немає різниці довгий чи короткий текст, це онлайн-стаття чи друкована довга розповідь. Варто пам'ятати, що головне не зупинятись читати, адже дуже часто в учнів пропадає мотивація через декілька незнайомих слів, або через постійні пошуки слів у словниках. Корисно нагадувати учням, що для загального розуміння не потрібно шукати переклад абсолютно кожного слова [23, с. 11].

Перед виконанням читання на загальне розуміння тексту учням корисно нагадати суть даного виду мовленнєвої діяльності:

- 1) Eine kurze Antwort ist genug.
- 2) Überprüfen Sie nicht jedes unbekannte Wort und jedes Detail! Es ist überhaupt kein Problem, wenn Sie nur das Wichtigste verstehen. So sparen Sie Zeit – und Nerven.
- 3) Passen Sie auf, dass Sie nicht doch versehentlich plötzlich detailliert lesen. Sie wollen nur einen Überblick!

Beispiel

Das Schuljahr beginnt

Heute ist der erste September. Am 1. September beginnt der Herbst. Und mit dem Herbst zusammen beginnt das neue Schuljahr. Die Ferien sind zu Ende. Auf den Straßen sind viele Schüler. Sie gehen wieder in die Schule. Die Kinder freuen sich. Sie tragen Blumen.

Der erste Schultag ist immer schön. Der 1. September ist für alle ein Feiertag. Es gibt viele Blumen für die Lehrer, im Schulhof spielt die Musik. Die Schüler

bekommen in der Bibliothek neue Lehrbücher. In den Klassen ist alles sauber und neu. In der Pause erzählen sie lustig über die Sommerferien und zeigen viele Fotos. Alle sind zufrieden und glücklich.

Es ist Herbst, aber es ist noch warm. Das Wetter ist schön. Der Himmel ist blau. Die Sonne scheint hell. Aber die Nächte sind schon kühl.

Auch in Deutschland beginnt die Schule im September. Viele kleine Kinder haben schöne bunte Tüten in der Hand. Dort liegen Bleistifte, Kugelschreiber, Schokolade und andere Süßigkeiten. Das sind die Schüler der ersten Klasse. In ihrem Leben beginnt eine neue Etappe, und die Eltern wollen die ersten schweren Tage ihrer Kinder in der Schule "süß" machen.

Übung. 1)Wann beginnt das neue Schuljahr? 2)Ist der Sommer schon zu Ende? 3)Was tragen die Schüler? 4)Freuen sich die Kinder? 5)Worüber (pro що) erzählen sie gern in der Pause? 6)Was bekommen sie in der Bibliothek?[86]

При необхідності декодування певної інформації використовується селективне або вибіркоче читання. Наприклад, при пошуку мовних курсів у вашому місті на дошці оголошень, в першу чергу ми стараємося знайти поглядом слово «мовні», а після цього орієнтуємося на мову, якою власне хотіли б займатися: німецька, англійська, французька.

Значно легше учням при оглядовому читанні виділяти необхідну інформацію, якщо перед прочитанням тексту зорієнтувати учнів на конкретні дані. Наприклад, поставивши питання щодо виділення основних дат, міст, видів зайнятості.

Для якісного виконання завдань, варто окреслити роботу, що вимагається від учнів:

1) Знайдіть в тексті важливі поняття, речення, чи дані:

Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen, (1. April 1815 in Schönhausen (Elbe); † 30. Juli 1898 in Friedrichsruh bei Aumühle), war ein deutscher Politiker und Staatsmann. Von 1862 bis 1890 – mit einer kurzen Unterbrechung im Jahr 1873 – war er in Preußen Ministerpräsident, (...) sowie von 1871 bis 1890 erster Reichskanzler (...).*

2) Позначте важливий зміст, у випадку якщо текст довгий. Знайдіть різну інформацію, та позначте її різними фарбами для виокремлення.

3) Знайдіть підпункти, які стосуються тематичним питанням, які вас цікавлять.

4) Пам'ятайте про те, яка саме інформація необхідна, що ви шукаєте. В іншому випадку ви будете просто втрачати час.

5) Якщо вам бракує необхідної інформації, а текст вже прочитаний, тоді просто перегляньте його ще раз.

Для уроків іноземної мови корисно використовувати системи вправ з різних типів, видів завдань, які виконуються відповідно кількості наявних вмінь і навичок в різних видах мовленнєвої діяльності.

До загальних принципів, які є основою для створення систем вправ прийнято відносити наочність, послідовність, активність, свідомість та систематичність. Також є поняття основних критеріїв, за якими вправи діляться на певні типи.

Готуючись до проведення уроку, обираючи тексти ми орієнтувались на наступні критерії вправ:

- Читач обов'язково повинен мати мету для опрацювання тексту;
- Повинна бути чітко сформована навчальна дія: сприйняття чи відтворення інформації;
- Вчитель повинен керувати роботою учня через запропоновану систему вправ;
- Кожне поставлене завдання повинне містити комунікативну ціль;
- В залежності від рівня складності тексту, можна включати ігрові компоненти;
- Важливо забезпечити учнів певними опорами, які будуть слугувати підтримкою для виконання поставлених завдань [33, с. 5].

Читання на уроках іноземної мови безпосередньо можна поділити на два рівні розуміння. Перший пов'язаний із графічним сприйняттям написаного, тобто механічне читання символів, без розуміння змісту. Другий рівень –

власне смислове читання, в процесі якого, учні декодують і засвоюють прочитану інформацію.

Головною метою цього виду мовленнєвої діяльності є отримання необхідної інформації. Працюючи над текстом, учні можуть мати різні цілі: необхідність повного розуміння тексту, чи пошук відповідної певним факторам інформації; завдання зрозуміти задум автора чи знайти підтекст написаного.

Користуючись методикою навчання читання текстів іноземною мовою в школі був проведений експеримент на базі двох 8 класів. Так як для даної експериментальної перевірки ми не мали достатньої кількості часу, вчителі погодилися ще протягом певного часу вести уроки німецької мови за запропонованою нами методикою для якості контрольного зрізу щодо зросту зацікавленості, розуміння та мотивації учнів до читання іноземною мовою.

На уроках були використані запропоновані стратегії та системи вище згаданого дослідника, які спрямовані на покращення вільного читання. Кожен, хто читає іноземною мовою, яку ще не знає ідеально, має дещо подібні проблеми як і малі діти, коли вчаться читати рідною мовою. Ці стратегії служать для покращення розуміння тексту, запам'ятовування та уміння зробити висновки. Це все є головною перепоною для читання іноземною мовою.

На основі стратегій А. Гольда нами були запропоновані для учнів стратегії, які сприяють розумінню прочитаного [51, с. 25]:

- 1) Невідомі слова можна пояснити, виходячи з контексту.
- 2) Виокремлення ключових слів: Кожен текст містить слова, які є дуже важливі для розуміння; коли учні розуміють їх, вони зможуть зрозуміти загальний зміст написаного.
- 3) Найменувати підпункти чи абзаци тексту: таким чином можна краще зацентувати увагу на найголовнішому. Даючи заголовки учні мимовільно відсіюють другорядну інформацію.

4) Кожен текст містить головну й другорядну інформацію. Читаючи, потрібно старатись пропускати другорядну, якщо звісно це переглядове читання.

5) Висловлювати припущення щодо змісту тексту. Тільки прочитавши заголовок, вже на підсвідомому рівні складається асоціація чи припущення щодо тексту.

6) Виходячи з попередньої стратегії – читаючи учні або підтверджують власні припущення, або спростовують їх.

7) За допомогою так званих W-Fragen (Wer? Was? Wann? Warum? Wo?...) при читанні можна швидко, структуровано впорядкувати основну інформацію. Краще якщо не учні ставлять самостійно ці питання до тексту, а саме вчитель подає їх.

Приклади запропонованих завдань школярам на уроках німецької мови.

Учням були запропоновані наступні завдання. Спершу потрібно було прочитати заголовок до тексту (Der Bankraub) та висловити припущення щодо змісту. Роботу виконували індивідуально.

Другим завданням було прочитати вже поданий початок історії про двох літніх жінок, які через монотонність днів вирішили розважитися – інсценувати пограбування банку (Додаток Д). На даному етапі потрібно було відтворити порядок подій у творі власними словами. Текст за змістом не завершений – тому наступне завдання учням було придумати подальший розвиток подій.

На наступному занятті були використані різні соціальні форми в процесі читання, та прослідковано наскільки зміниться мотивація учнів, та чи «зросте» розуміння прочитаного. Для експерименту нами була насамперед вибрана форма поділу на групи - відтворення фраз відомих людей. Кожен з учнів отримав частинку фрази, таким чином утворилися дві групи.

Опрацьовуючи текст (Додаток Е) у формі Reziprokes Lesen, учні проявляли відповідальність, адже кожен з них мав своє індивідуальне завдання. Зацікавленість до такої форми читання сприяла активній роботі та бажанням краще проявити себе у відповідній сфері.

Так як після кожного прочитаного завдання, школярі обмінювалися карточками, кожен переналаштовувався на нову роль у читанні тексту.

Суть даного читання полягає в тому, що учні діляться впершу чергу на групи, бажано по 4 людини. Кожен отримує карточку зі своїм завданням:

1. Прочитати вголос перший абзац тексту;
2. Переказати прочитане своїми словами;
3. Пояснити невідомі слова учасникам з цієї групи;
4. Висловити припущення про можливий подальший розвиток подій.

Для створення груп доцільно використовувати різні способи, наприклад:

- на розсуд вчителя, щоб поділ був рівносильний;
- за бажанням учнів (краще застосовувати для творчих завдань);
- використавши різні допоміжні предмети (вибір наосліп пазлів для утворення картинки; по розрахунку – парні й непарні номери; за відтінками кольорів одягу; відтворення фраз відомих людей).

Після прочитання учні отримали два завдання (для індивідуального виконання) на контроль розуміння. У першому завданні учням потрібно було відтворити послідовність подій за текстом:

1.) *Bringen Sie die Sätze in die richtige Reihenfolge:*

___ *Die Dauerwelle schaut sehr gut aus und Ingrid ist zufrieden.*

1 *Die 30-jährige Ingrid hat Probleme mit einem Pickel auf der Nase und ihren Haaren.*

___ *Im ersten Moment findet ihn Ingrid sehr hübsch.*

___ *Peter verliebt sich aber trotzdem sofort in Ingrid.*

___ *Ingrid sucht die Lockenwickler von ihrer Oma und macht sich eine Dauerwelle.*

___ *Die Orchideen gefallen ihr sehr gut, aber der Blick in den Spiegel gefällt ihr gar nicht: Die feuchte Luft hat ihre Frisur zerstört!*

___ *Sie ist zu früh beim Botanischen Garten und kauft sich noch ein Ticket fürs Tropenhaus.*

___ *Dabei hat sie heute ein Date mit Peter, den sie im Internet kennengelernt hat.*

___ *Also geht Ingrid zum Botanischen Garten, wo sie Peter treffen möchte* [54, с. 6].

В другому завданні потрібно було позначити правильне чи неправильне твердження:

2.) Kreuzen Sie an: Richtig (R) oder Falsch (F)?

1. *Ingrid ist 50 Jahre alt. R F*

2. *Die Lockenwickler sind von der Oma. R F*

3. *Ingrid kommt eine Stunde zu spät zum Date. R F*

4. *Ingrid kauft sich einen Hut. R F* [55, с. 15].

Після виконання поданих вправ учні поділилися на пари за допомогою жеребкування карток різних кольорів. Кожна пара отримала лист продовження історії Інгрід. (Додаток Ж)

Вона написала лист до подруги, в якому змінила 7 фактів з попередньої історії. Учні повинні були знайти їх, та подати правильний хід подій.

Після виконання цього завдання, кожен отримав ще декілька граматичних W-питань по змісту, на прикладі яких учням потрібно було скласти 4 власних:

Grammatikfragen zum Text:

W-Frage: Welches Fragewort ist korrekt?

1.) „___ *habe ich heute einen Pickel auf meiner Nase?*“

- *Warum;*

- *Wie;*

- *Wann.*

2.) „___ *soll ich mit meinen Haaren machen?*“

- *Wer;*

- *Wann;*

- *Was.*

3.) „___ *sehe ich mit einem Hut aus?*“

- *Wie*;
- *Warum*;
- *Was* [55, с 55].

Перед початком проведення експериментальних уроків та по завершенню учням було запропоновано дати відповіді на запитання в так званих Fragebogen. Дане опитування включало наступні питання:

1. Bist du im Deutschunterricht aktiv gewöhnlich?
2. Gefallen dir die Aufgaben, die mit Textlesen verbunden sind?
3. Machst du die Textaufgaben erfolgreich?
4. Versuchst du immer das Textinhalt zu verstehen?
5. Stoßt du oft mit dem Textunverständnis?
6. Gefällt dir die Arbeit in verschiedenen Sozialformen?
7. Bist du beim Lesen motiviert gewöhnlich?
8. Liest du deutsche Texte außerhalb der Schule auf eigenen Wunsch?

Результати даного опитування (Додаток К) показали, що учні працюють активніше, коли на уроці вчитель координує різні соціальні форми роботи (індивідуальну, в парах чи в групах); процес читання стає цікавішим за рахунок поєднання безпосередньо самого тексту з різними видами вправ до нього. Правильно пояснюючи завдання щодо застосування різних видів читання, учні показують кращі результати розуміння змісту та виконання необхідних вправ. Експериментальніт показав, що школярі не тільки стають більш продуктивними на уроці німецької мови, але й більш вмотивовані до роботи з текстами.

Отже, провівши експеримент, були зроблені наступні висновки:

1. Учні краще працюють групами над текстом, коли кожен має окреме завдання, але результат залежить від спільного виконання роботи; при індивідуальному читанні – втрачається інтерес та бажання дочитати поданий текст.
2. Розуміння тексту залежить певною мірою від швидкості читання; Статистика показує, що у багатьох учнів виникають проблеми при читанні

іноземною мовою. Вони читають повільно, роблять помилки, і не отримують ніякого задоволення від процесу читання. За словами дослідника Андреаса Гольда (Andreas Gold), у 15-20 % кожної вікової групи навиків читання настільки низькі, що вилучення інформації дається дуже важко. Учні, які читають не злагоджено, а також учні, які слухають прочитане, не можуть цілісно сприйняти подану інформацію; проаналізувавши тривалість виконання вправ – індивідуальне читання у більшості випадків тривало довше;

3. Підсумовуючи прочитане, інформація довше залишається в пам'яті;

4. Відтворюючи послідовність тексту та даючи відповіді на запитання, учні показують наскільки добре вони зрозуміли матеріал, активуючи одночасно свій словниковий запас.

Отже, комбінуючи різні види вправ з різними соціальними формами роботи на уроках учням значно легше працювати з текстами іноземною мовою. Вони значно ефективніше засвоюють прочитану інформацію коли тематика відповідає віковим особливостям учнів. Виходячи з результатів опитування до та після експериментальної перевірки, можна з впевненістю сказати, що учні проявляють більшу заохоченість до читання іноземною мовою та до предмету загалом, основним чином через можливість - виконувати роботу колективно, - вибирати самостійно деякі завдання; - проявляти індивідуальний підхід у виконанні завдань.

ВИСНОВКИ

Таким чином в ході написання дипломної роботи досліджено психолого-педагогічні особливості читання на уроках іноземної мови. На кінцевий результат читання – отримання і засвоєння інформації – впливають увага, свідомість, пам'ять, тип мислення, техніка читання.

Проаналізовано найбільш характерні методичні підходи та принципи відбору текстів для навчання читання іноземною мовою.

В процесі декодування інформації школярі можуть використовувати різні види читання. В дослідженні було розглянуто наступні групи: за способом розкриття змісту, за формою, за метою, за місцем читання, по організації. Для ефективної роботи рекомендовано на уроці поєднувати подані види читання.

Описано основні види читання: а) переглядове, яке характеризується розумінням загального змісту; б) ознайомлювальне – передбачає розуміння інформації на 70-75% загального змісту; в) вивчаюче, що вимагає повного, детального розуміння, та вимагає більше часу для опрацювання; г) пошукове характеризується показом учнями умінь виокремлення необхідної інформації в запропонованому тексті.

Також було розкрито фактори, які впливають на процес сприйняття інформації в процесі читання іноземною мовою. З основних було описано особистісні чинники, від яких чи не найголовнішим чином залежить сприйняття; діяльнісний статус, тобто процес сприйняття, розуміння та інколи відтворення прочитаного; соціальний статус, який впливає на розуміння через призму соціальних інтересів; соціокультурний – засвоєння змісту через вже наявні знання, цінності, норми; власне текстові чинники, які виражаються в особливостях самого тексту.

Досліджено різні рівні розуміння учнями тексту на різних етапах роботи з навчальними матеріалами. В процесі читання в першу чергу учні знайомляться з тематикою тексту, зорієнтовуються вчителем на засвоєння та вміння розрізняти різні граматичні, лексичні, структурні одиниці. Основними

завданнями іншомовних текстів є збагачення й розширення знань учнів, тренування лексико-граматичного матеріалу, розвиток вміння висловлювати думки, припущення на основі прочитаного.

Запропоновано практичні вправи для розвитку навичок декодування й сприйняття інформації в процесі читання іноземною мовою. Серед них значне місце займають вправи на зацікавлення учнів до тематики текстів (роботи із заголовком, асоціограма, висловлення припущень чи відомих фактів щодо змісту поданому тексті...).

Враховуючи цілі було виокремлено різнопланові вправи для сприймання, засвоєння, відтворення прочитаного матеріалу, а також отримання цікавих, пізнавальних фактів про культури, життя людей в інших країнах, їх повсякденне життя, звичаї та традиції.

Через підготовлені завдання повинні активуватися вже набуті знання учнів. Для цього ефективно використовувати не лише таблиці, слова чи граматичні структури. Можуть допомогти емоції, досвід, чи звичайна розмова учнів. Активація виникає в наслідок заклику учнів до висловлень припущень щодо тексту.

Окремо було проаналізовано самостійне читання, яке власне спрямоване на вилучення інформації, без мисленнєво-вольових зусиль. Воно є джерелом збільшення лексичного запасу та розвиток навичок усного мовлення. Також воно розвиває відповідальність учнів, мотивацію. Вчитель повинен лише запропонувати цікаві тексти, а учні самостійно опрацьовувати їх, та виконувати вправи на розуміння, засвоєння й використання нової лексики.

Експериментально підтверджено результативність застосування рекомендованих систем вправ для вилучення та засвоєння інформації в процесі читання іноземною мовою на уроці.

Для даного експерименту було запропоновано для учнів 8 класу різні види читання, із застосуванням різних соціальних форм. Наші припущення були підтвержені тим, що працюючи над текстом в різних соціальних

формах, та з різними типами вправ учні значно краще сприймають та засвоюють інформацію, у порівнянні з традиційним читанням тексту по черзі.

Також коротко проаналізовано особливості вибору навчального матеріалу для відповідного віку.

Таким чином ми дійшли до висновків, що успішне прочитання та засвоєння прочитаного залежить від правильно підбраного матеріалу з урахуванням психологічних, вікових особливостей учнів, поставлених цілей та правильно підібраних шляхів їх досягнення, систематична побудова роботи над текстом з використанням різних соціальних форм, створеними системами та видами вправ, врахуванням різних чинників та факторів.

Навчання іноземної мови в оточенні, де немає носіїв мови, дуже складний процес. Учням потрібно витратити вдвічі більше сил, уваги, бажання для оволодіння усіма видами мовленнєвої діяльності німецькою мовою. Читання передбачає тренування мовної практики, формування сприйняття інформації іноземною мовою в різних формах (усна, письмова).

Читання виконує не лише технічну функцію, але й комунікативно-пізнавальну, яка й характеризується вилученням інформації. Переваги даного виду МД в тому, що матеріали є фіксовані, і при несприйнятті чи нерозумінні прочитаного, при необхідності можна повернутися і переглянути ще раз. Рецептивність читання характеризується легкістю у порівнянні з говорінням.

Бажано, щоб проведення уроків іноземною мовою характеризувалися систематичністю, системністю, що буде сприяти переходу на новий етап отримання нових знань, попередньо орієнтуючись на вже засвоєні.

Частково за розуміння тексту відповідає й вчитель: саме він перед виконанням вправ дає поради щодо читання: складання назв підпунктів, розуміння невідомих слів з контексту, складання таблиць, схем і т.д.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бичкова Н.А. (1999) Навчання читання автентичних текстів лінгвокраїнознавчого змісту / Іноземні мови в школі 1999. № 1. С. 18-24.
2. Борецька Г.Е. (2010) Сучасні технології формування англомовної компетенції говорінні в учнів основної і старшої школи / Іноземні мови, 2010. № 2. 23– 26 с.
3. Ветохов О. (2005) Читати і ще раз читати! (Психологія навчання читання іншомовних текстів) // Іноземні мови в навчальних закладах. 2005. 86-95 с.
4. Ветохов О. (2004) Зрозуміти кожного. (Врахування вікових психологічних особливостей учнів під час навчання іноземної мови)//Іноземні мови в навчальних закладах. №1, 2004, 136-144 с.
5. Вишневський О. І. (1998) Діяльність учнів на уроці іноземної мови // Посібник для вчителів. Київ. 1998. 224 с.
6. Вишневський О.І. (2011) Методика навчання іноземних мов: Навчальний посібник. 2 -ге вид., перероблено і доповнено Київ: Знання, 2011. 206 с.
7. Волощук (2012) У. Розвиваємо розум, талант, творчість // Освітнянське слово. 2012. № 19. С. 20
8. Галушка Г.М. (2008) Формуємо соціокультурну компетенцію за допомогою казок. Харків: Основа, 2008. 94 с.
9. Гебель С. Ф. (2009) Використання пісні на уроках іноземної мови // Іноземні мови в школі. 2009. № 5. 28-31 с.
10. Ердман Л. М., Кучай Т. П., Кучай О. В. «Теоретичні основи навчання іноземної мови у гімназії» 2018. 100 с.
11. Загнітко А. П., Домрачева І. Р. (2001) Основи мовленнєвої діяльності. Донецьк: Український культурологічний центр, 2001. 56 с.
12. Карпов І.В. (1990) Психологічна характеристика процесу розуміння і перекладу учнями іноземних текстів // СБ «Теорія і методика

навчального перекладу», під ред. К.А. Ганшина та І. В. Карпова, Москва, 1990. 26-72 с.

13. Коваленко О.Я. (2005) Книга вчителя іноземної мови: [довідково-методичне видання] / О. Коваленко, І. Кудіна. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 240 с.

14. Коваленко О.Я. (2003) Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Я. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, № 2, 2003. 20-24 с.

15. Котенко Т., Котенко О. (2001) Розробки уроку німецької мови за новим підручником / Іноземні мови. 2001. №3. 64 – 68 с.

16. Люта А.В. (2012) Сучасні методи вивчення іноземних мов / Держава та регіони. Серія Гуманітарні науки, 2012. № 2. 98– 106 с.

17. Ніколаєва С. Ю. (1998) Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) V-IX класи. Київ: Ленвіт, 1998. 32-142 с.

18. Ніколаєва С. Ю. (2002) Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-ге, випр. і перероб. Київ: Ленвіт, 2002. 125-328 с.

19. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л.С.Панова, І.Ф.Андрійко, С.В.Тезікова та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.

20. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Київ: Ленвіт, 1999

21. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Колектив авторів: Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова, С. І. Потапенко, Г. С. Чекаль, О. А. Палій, Н. М. Жилко , О. І. Близнюк, С. І. Шевченко, М. М. Сидоренко, С. П. Литвиненко, Т. М. Тимченко Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. та ін., «Академія», оригінал-макет, 2010

22. Мисечко О.Є. (2010) Поняття стратегічної компетенції у змісті сучасної професійної підготовки вчителя іноземної

мови у ВНЗ / Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, № 19.

23. Носовичі. Є. В. (1999) Параметри автентичного навчального тексту / Іноземні мови в школі, 1999, № 1, 11-18 с.

24. Носовичі, Є. В. (1999) Критерії змістовної автентичності навчального тексту / Іноземні мови в школі, 1999, № 2, 6-12 с.

25. Нуриахметов. Г. М. Самостоятельная работа старшеклассников с лексикой // Иностранные языки в школе, 1988, № 3, 23 -27 с.

26. Організація самостійної роботи учнів при вивченні німецької мови, Тетяна Токарева, 2017

27. Павлютенков Є. М. (2007) Моделювання педагогічних процесів / Є.М. Павлютенков / Управління школою, 2007, № 10, 2-3 с.

28. Панова Л. С. (2010) Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Панова Л.С., Андрійко І.Ф., Тезікова С.В. та ін. – Київ: Академія, 2010, 58 – 302 с.

29. Рогова Г.В. (1991) Методика навчання іноземних мов у середній школі. Київ: Освіта, 1991. 240 с.

30. Селіванова. Н. А. (2004) Домашнє читання - важливий компонент змісту навчання іноземних мов у середній школі / Іноземні мови в школі, 2004, № 4, 21-26 с.

31. Селіванова, Н. А. (2008) Літературно-країнознавчий підхід до відбору текстів для домашнього читання / Іноземні мови в школі, 2008, № 1, 61-64 с.

32. Софія Н. З. (2008) Інноваційні методи навчання та викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання. Київ: Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 2008. 60 с.

33. Скляренко Н. К. (1999) Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь. Іноземні мови. 1999, № 3, 3-7 с.

34. Шерстюк О., Ніколаєва С.Ю. (2001) Сучасні підходи до викладання іноземних мов / Іноземні мови, 2001, №3, 49- 56 с.

35. Бим И.Л. (1988) Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе: Проблемы и перспективы. Москва: Просвещение, 1988, 256 с.
36. Браун С.В. (2002) Информационные аспекты, способствующие повышению мотивации изучения немецкого языка в школе // Иностранные языки в школе, 2002, №2, 32 – 36 с.
37. Виленкина Е.Э. (2010) Методика самостоятельной работы учащихся старших классов по лексике / Иностранные языки в школе, 2010, №8, 35-39 с.
38. Зорькина О.С. (2003) О психолингвистическом подходе к изучению текста // Язык и культура. Новосибирск, 2003. С. 205-210
39. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Е.А. Маслыко, П.К. Бабинская, А.С. Будько, С.И. Петрова.: Высшая школа, 1999, 522 с.
40. Наказнюк Н.И. (2007) Принципы отбора текстов для занятий по домашнему чтению для студентов лингвистических специальностей // Вопросы методики преподавания в ВУЗе. Выпуск 10: Сборник статей. Нестор, 2007, 138-143 с.
41. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Е.А. Маслыко, П.К. Бабинская, А.С. Будько, С.И. Петрова: Высшая школа, 1999. 522 с.
42. Нуриахметов. Г.М. (1988) Самостоятельная работа старшеклассников с лексикой // Иностранные языки в школе, 1988, № 3, 23-27 с.
43. Панина Т. С. (2008) Современные способы активизации обучения. 4 - е изд., стер. Москва: Издательский центр "Академия", 2008. 176 с.
44. Паршина И.В. (1997) Самостоятельная работа учащихся по иностранному языку / Иностранные языки в школе, 1997, № 2, 40-41с.
45. Поздеева Е.К. (1990) О самостоятельном чтении учащихся на иностранном языке / Иностранные языки в школе, 1990, № 2, 22-24 с.

46. Розова П.А. (1989) Проблема самообразования и самообучения иностранному языку в школе / Иностранные языки в школе, 1989, № 4, 8-14 с.
47. Соловова, Е. Н. (2002) Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – Москва: Просвещение. 2002
48. Тестов В.А. (2005) Стратегия обучения в современных условиях / В.А.Тестов // Педагогика, 2005, № 7, 12-18 с.
49. Шувалова Н.В. (2005) Рациональные основания образовательных стратегий: дис. канд. филос. наук: Шувалова Н. В. Саратов, 2005, 147 с.
50. Aust, Hugo (2003) Entwicklung des Textlesens. In: Bredel, Ursula u.a. (Hrsg.): Didaktik der deutschen Sprache. Ein Handbuch. Paderborn 2003: Schöningh. S. 525-535
51. Badel, Isolde / Valtin, Renate (2003): Lesestrategien verbessern – Lesekompetenz fördern Grundschule 2 /2003, S. 23-26
52. Bimmel, Peter/Rampillon, Ute (2000) Lernerautonomie und Lernstrategien Das Fernstudienangebot Deutsch als Fremdsprache. Berlin
53. Bremerich-Vos, Albert / Schlegel, Sonja (2003) Zum Scheitern eines Lesestrategietrainings für Schüler/innen der Orientierungsstufe. In: Abraham, Ulf u.a. (Hrsg.): Deutschdidaktik und Deutschunterricht nach Pisa. Freiburg, 2003, Fillibach, S. 409-430
54. Dehn, Mechthild / Payrhuber, Franz-Josef / Schulz, Gudrun & Spinner, Kaspar H. (1999) Lesesozialisation, Literaturunterricht und Leseförderung in der Schule. In: Franzmann, Bodo u.a. (Hrsg.): Handbuch Lesen, München, 1999, Saur Verlag, S. 568-631
55. Deutsche Akademie / Deutsch ganz leicht 7 kurz Geschichten für Anfänger Stufe A2-B1, 2013, S. 6-55
56. Dietmar Rösler Nicola, Würffel (2017) Deutsch lehren lernen (DLL) - Lernmaterialien und Medien, Einheit 5, München, 2017, S. 100-110

57. Funk Hermann: Aufgaben, Übungen, Interaktion. / Кристина Кун, Дирк Скиба, Доротея Спаниель-Вайз, Райнер Э. Вик. (Hrsg.): Klett-Langenscheidt.,München, 2014, S. 84
58. Funk Hermann (2010) Methodische Konzeptefürden DaF-Unterricht. В: Krumm Hans-Jürgen / Fandrych Christian / Hufeisen Brittau. a. (Hrsg.): Deutschals Fremd-und Zweitsprache. Ein internationales Handbuch. Изобразительное искусство, Берлин / Вена, De Gruyter, 2010, S. 940 - 952
59. Europarat: Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: Lernen, lehren, beurteilen. München: Langenscheidt, 2001, S. 244
60. Hurrelmann, Bettina (2002) Prototypische Merkmale der Lesekompetenz. In: Groeben, Norbert / Hurrelmann, Bettina: Lesekompetenz. Bedingungen, Dimensionen, Funktionen. München und Weinheim, 2002, Juventa, S. 275-287
61. Regine Ahrens-Drath (2010) Was ist Lesen Wiesbaden 2010, S. 5-16
62. Schmalohr, Emil (2010) Das Erlebnis des Lesens. Grundlagen einer erzählenden Lesepsychologie, Klett – Cotta, Stuttgart, 2010
63. Schritte: Lehrerhandbuch Max Hueber Verlag, 2004, S. 34-47
64. Smasal, Marc (2010): Lernstrategien im Fremdsprachenunterricht. Ein Workshop für die fächerübergreifende Aus- und Weiterbildung von Fremdsprachenlehrkräften. In: Profil 2. Jg., S. 171-188
65. Willenberg, Heiner (2004) Lesestrategien – Vermittlung zwischen Eigenständigkeit und Wissen. In: Praxis Deutsch, 2004, S. 6-15
66. Oliver Bayerlein, Patricia Buchner: Campus Deutsch Lesen B2-C1, Hueber, Frankfurt am Main, 2013
67. Види та способи читання [Електронний ресурс]. URL: <https://studfile.net/preview/4617817/page:2>
68. Довгалюк А. Різновиди жанрів тексту як мовна комунікація з читачем [Електронний ресурс]. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/568>

69. Тексты для обучения чтению [Электронный ресурс]. URL: <https://helpiks.org/6-14530.html>
70. Требования, предъявляемые к учебным текстам [Электронный ресурс]. URL: <https://studfiles.net/preview/4224908/page:2/>
71. Функциональный потенциал печатного текста в обучении иностранному языку в средней школе [Электронный ресурс]. URL: https://vuzlit.ru/337611/metodicheskie_klassifikatsii_tekstov
72. Beantworten Sie die folgenden Fragen [Электронный ресурс]. URL: <https://studfile.net/preview/1360464/page:32/>
73. Das Schulsystem Deutschlands [Электронный ресурс]. URL: <https://studfile.net/preview/1360464/page:10/#27>
74. Deutsch lernen bei mein-deutschbuch.de [Электронный ресурс]. URL: <https://mein-deutschbuch.de/startseite.html>
75. Es gibt drei Arten von Lesen [Электронный ресурс]. URL: <https://krautreporter.de/3066-es-gibt-drei-arten-zu-lesen-nur-eine-davon-ist-wirklich-wertvoll>
76. Einkauf im Supermarket [Электронный ресурс]. URL: <https://lingua.com/german/reading/lebensmittel/>
77. Ein Brief [Электронный ресурс]. URL: <https://www.meridian.co.at/2013/05/07/ein-brief-vom-wanderurlaub/>
78. Feste und Brauchtum in Deutschland [Электронный ресурс]. URL: <https://lingua.com/german/reading/feste/>
79. Liste der 10 beliebtesten Sportarten der Welt [Электронный ресурс]. URL: <https://www.tvSPORTguide.de/news/sport/liste-die-10-beliebtesten-sportarten-der-welt/>
80. Ich gehe einkaufen [Электронный ресурс]. URL: http://www.deutschuni.com.ru/themen/them_ich_einkaufen.php
81. Stadt und Leben [Электронный ресурс]. URL: <https://www.paschnet.de/de/pas/cls/sch/jus/sdz/21092901.html>

82. Sprachliche Situation [Электронный ресурс]. URL: <https://studfile.net/preview/1360464/page:38/#119>

83. Schönste deutsche Gedichte [Электронный ресурс]. URL: http://www.asu.cas.cz/~bezdek/moje_stranky/die%20schoensten%20deutschen%20gedichte.htm

84. Themenheft für den Kompetenzbereich "Lesen – Umgang mit Texten und Medien" [Электронный ресурс]. URL: https://www.bifie.at/wp-content/uploads/2017/06/Themenheft_Lesen_Web.pdf

85. Thema «Berlin ist die Hauptstadt» [Электронный ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/berlin-ist-die-hauptstadt-deutschlands-51010.html>

86. Thema «Schuljahr beginnt» [Электронный ресурс]. URL: <https://nsportal.ru/user/775413/page/2-1-11-nemetskiy-yazyk-tema-kanikuly-otpusk-dopolnitelnyy-material>

ДОДАТКИ

Додаток А

Lesen Sie den Text Das Schulsystem der Bundesrepublik Deutschland

Das Grundgesetz gibt jedermann das Recht, seine Persönlichkeit frei zu entfalten und Schule, Ausbildungsstätte wie Beruf nach den jeweiligen Neigungen und Fähigkeiten frei zu wählen. Die Bildungspolitik der BRD verfolgt dabei das Ziel, jedem Einzelnen eine optimale Förderung und eine gute Ausbildung zu ermöglichen.

Das Schulwesen der BRD steht unter der Aufsicht des Staates. Für die Schulangelegenheiten sind die Bundesländer selbst zuständig. Deswegen treten in jedem Bundesland Unterschiede auf. Zum Beispiel bestimmen die Länder selbst die Zeit für die Ferien und auch die Stundenpläne der Schulen. Das Schulsystem hat 3 Stufen: Primarstufen, Sekundarstufe I und II. In der BRD besteht die Schulpflicht vom vollendeten sechsten bis zum 18. Lebensjahr. Die Grundschule umfasst vier Klassen. Die Schüler bekommen Kenntnisse im Lesen, Rechnen, Schreiben, werden mit der Naturkunde, Kunst und anderen Fächern bekannt gemacht. In vielen Grundschulen lernt man auch eine Fremdsprache. Nach den Grundschuljahren kann jeder Schüler eine andere Schulform auswählen. Mehr als ein Drittel geht in die Hauptschule. Die Bildung in der Hauptschule dauert 5 oder 6 Jahre. Die anderen Wege der I. Sekundarstufe sind die Realschule oder das Gymnasium. Nach Abschluss einer Hauptschule kann man in die Berufsschule gehen.

Die Realschule steht zwischen der Hauptschule und dem Gymnasium. Die Realschule umfasst die Klassen 5–10 und beginnt mit einem Probehalbjahr. Wenn die Schüler in diesem Halbjahr gute Leistungen zeigen, können sie weiterlernen. Der Abschluss dieser

Realschule führt zu einem mittleren Bildungsabschluss. Dieser Abschluss gibt das Recht in einer Fachschule oder einer Fachoberschule zu studieren.

Das neunjährige Gymnasium ist die traditionelle hohe Schule in Deutschland. Im Gymnasium beschäftigen sich die Schüler mit Fächern, die sie besonders

interessieren und welche ihren Neigungen entsprechen. Durch diese Wahl wird ihnen der Übergang zur Hochschule erweitert. Am Ende des Bildungsprozesses im Gymnasium wird das Abitur abgelegt. Dieses berechtigt zum Studium an der Hochschule.

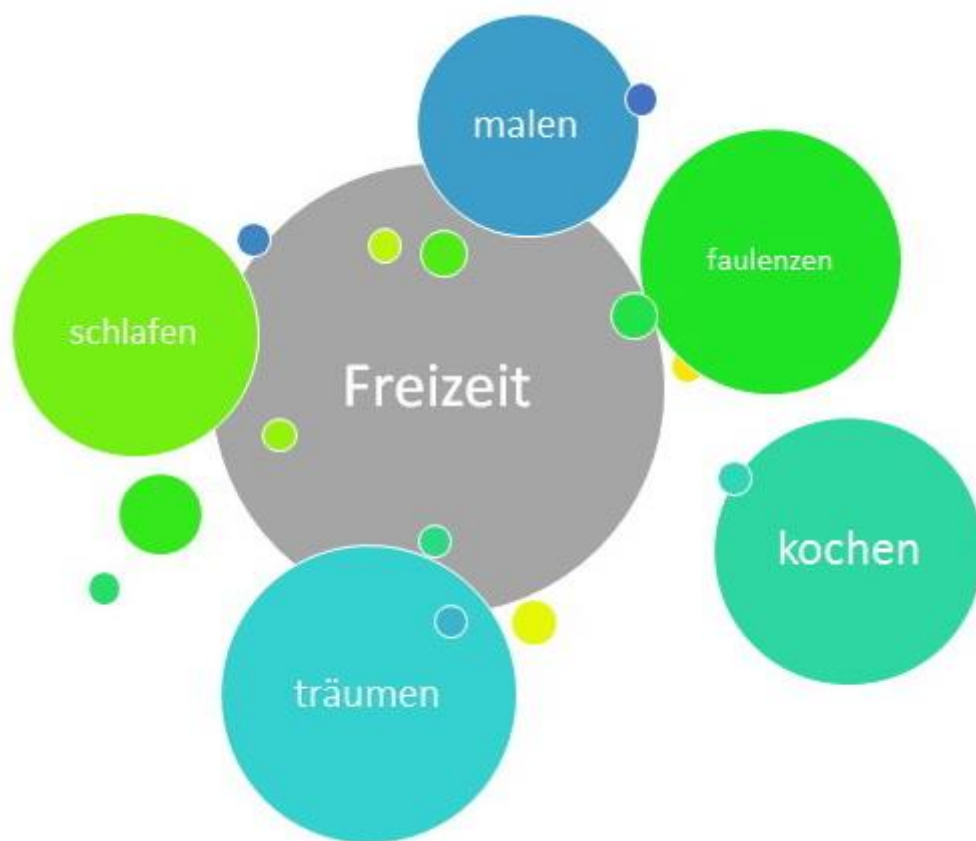
Der andere Weg ist die Gesamtschule, wo die oben genannten Typen der Schule zusammengefasst sind. Die Schüler verlassen je nach Begabung die Schule früher oder später [70].

Französisch hat in Luxemburg ein äußerst hohes soziales Prestige. Es war und bleibt die Sprache der höchsten Verwaltung, der Außenpolitik, Armee, Bildung, Wissenschaft und Rechtssprechung. Als Sprechsprache wird Französisch unter Einheimischen nur von Vertretern der Oberschicht verwendet. Gleichzeitig spielt Französisch die Rolle einer «lingua franca» im Umgang mit den romanischsprachigen Gastarbeitern – Portugiesen und Italienern. Die meisten Luxemburger beherrschen das mit ihrer Muttersprache nahverwandte Deutsche besser als das Französische. Sie ziehen es vor, deutschsprachige Bücher, Zeitungen und Zeitschriften zu lesen. Die deutsche Sprache hat in Luxemburg keinen nationalen Kode. Ihr Status ist nicht als eine nationale Sprachvariante (wie z. B. in der Schweiz), sondern als Usus zu bezeichnen, der sich spontan, ohne Regelung durch die Sprachwissenschaftler und Sprachlehrer entwickelte.

Die Muttersprache der Luxemburger, das Luxemburgische ist eines der Hauptmerkmale der nationalen Identität, wird im mündlichen Umgang von allen Einheimischen gebraucht und herrscht in dieser Domäne absolut vor.

Man verwendet das Luxemburgische neben dem Französischen im Parlament, neben dem Deutschen in der Kirche, neben den beiden im Gericht. Es gibt luxemburgische Radio- und Fernsehsendungen, Lust- und Singspiele, Bücher und Zeitungsartikel. Luxemburgisch werden verschiedene Wirtschaftsprobleme in Betrieben besprochen. Da aber die schriftliche Norm des Luxemburgischen nicht ganz geregelt ist (es besteht seit 1975 nur die orthographische Norm), bleibt sein schriftlicher Gebrauch eben dadurch eingeschränkt. Außerdem wollen die Luxemburger auf die beiden anderen Amtssprachen nicht verzichten: gute Deutsch- und Französisch-Kenntnisse machen sie weltoffen und helfen die Leistungen der europäischen Kultur und Zivilisation erschließen. Deshalb verwenden die meisten Luxemburger ziemlich selten ihre Muttersprache auch im Briefwechsel [70].

Асоціограма

Der Text. Australientierarten

In Australien gibt es Tierarten, die wir sonst nirgends auf der Welt finden können. Dazu gehört auch der oben abgebildete Koalabär. Zu den einzigartigen Beuteltieren Australiens zählen wir ebenso das Känguru. Das Beuteltierbaby wird als Embryo geboren und kriecht in die geräumige Hauttasche am Bauch der Mutter. In Queensland, einem Bundesstaat in Australien, gibt es eine Art von Vögeln, Cassowary genannt, die so groß und schwer werden, dass sie nicht fliegen können. Auffällig ist, dass wir auf dem fünften Kontinent, wie Australien, das „Südland“, auch heißt, keine großen Fleisch fressenden Säugetiere wie Raubkatzen finden, dafür aber riesengroße Reptilien wie Schlangen, Echsen und Krokodile, die Flussgegenden unsicher machen. Die Unterwasserwelt rund um Australien ist einzigartig und ein Paradies für Taucher, aber auch nicht ganz ungefährlich.

I. Wählt die richtige Variante.

1. Wie heißt Australien auch noch?
 - a. Der 1. Kontinent;
 - b. Der 5. Kontinent;
 - c. Der 7. Kontinent.
2. Wie heißt eine nicht flugfähige Vogelart in Australien?
 - a. Cassoway;
 - b. Cassowary;
 - c. Cassarole.
3. Zu welcher Tierart gehören Schlangen und Echsen?
 - a. Krokodile;
 - b. Reptilien;
 - c. Panzertiere.
4. Wo steckt das Kängurubaby?
 - a. im Sack;

- b. im Wanst;
 - c. in der Hauttasche.
5. Welche Tiere gibt es nur in Australien?
- a. Haie;
 - b. Krokodile;
 - c. Koalabären.
6. Wie heißt ein Bundesstaat Australiens?
- a. Queens;
 - b. Queenstown [69].

Der Bankraub

Zwei Frauen sitzen in einem kleinen Kaffeehaus. Jeden Tag trinken sie hier ihren Kaffee. Aber heute ist Erna sehr aufgeregt. Sie möchte wieder etwas Spaß haben. Erna sagt: „Hilde, heute möchte ich etwas Lustiges machen. Ich möchte eine Bank ausrauben.“ Hilde schaut Erna einen Moment an. Dann sagt sie: „Erna, bist du verrückt? Wie willst du eine Bank ausrauben?“ Erna antwortet: „Das ist simpel! Wir gehen in die Bank und sagen: Wir wollen das Geld haben!“

Hilde: „Und du glaubst, in der Bank geben sie uns ohne Probleme das Geld?“

Erna: „Nein. Wir müssen eine Pistole mitnehmen.“

Hilde: „Was??! Hast du eine Pistole zu Hause?“

Erna: „Ich habe eine Idee! Wir nehmen eine Spielzeugpistole. Eine Spielzeugpistole schaut wie eine echte Pistole aus!“ Erna steht schnell auf. Sie zieht ihren Mantel an. Sie legt das Geld für den Kaffee auf den Tisch.

Erna sagt: „Schnell, Hilde! Komm, wir gehen!“ Hilde nimmt ihren Mantel. Die zwei Frauen gehen aus dem Kaffeehaus. Sie gehen in ein Spielzeuggeschäft.

Die Verkäuferin zeigt Erna und Hilde viele Spielzeugpistolen. Erna möchte die große Superman-Pistole kaufen. Bei der Kasse sagt Erna: „Hilde, heute zahlen wir nicht für die Pistole! Wir nehmen die Pistole mit ohne zu zahlen! Schnell, frag die Verkäuferin etwas!“ Hilde sagt zur Verkäuferin: „Ich...ich...ich suche eine Puppe.“ Die Verkäuferin antwortet: „Im gesamten Geschäft sind Puppen! Sehen Sie die vielen Puppen nicht?“. Erna nimmt schnell die Pistole und versteckt die Pistole unter ihrem Mantel. Hilde sagt schnell: „Die Puppen gefallen mir nicht!“ Hilde geht auch schnell aus dem Spielzeuggeschäft. Hilde ruft: „He Erna, warte auf mich!“ Hilde kann nicht so schnell gehen. Hilde geht in die Bank und sieht Erna in einer Warteschlange stehen...[55, c. 6]

Das Date

Ingrid steht vor dem großen Spiegel und schaut sich kritisch an. Sie ist 30 Jahre alt. Neben den Augen hat sie kleine Falten. Sie sieht auf ihrer Nase einen kleinen roten Fleck. Sie denkt: „Oh nein, ich habe einen Pickel auf meiner Nase!“ Sie ärgert sich: „Warum habe ich heute einen Pickel auf meiner Nase? Heute habe ich ein Date!“ Den Pickel kann sie mit Make-up verstecken.

Jetzt hat sie noch ein anderes Problem: ihre Haare. „Was soll ich mit meinen Haaren machen?“ denkt sie laut. Sie schaut sich im Spiegel an. Sie hat glatte Haare. Sie findet ihre glatten Haare nicht schön. Sie will eine schöne Frisur haben. „Soll ich jetzt zum Frisör gehen?“ denkt sie. Sie schaut auf die Uhr. Sie hat keine Zeit, zum Frisör zu gehen. Sie hat aber heute ein Date. Bei dem Date möchte sie schön sein. Ingrid hat schon lange kein Date mehr gehabt. Das ist Ingrids erstes Date seit zwei Jahren.

Ingrids Frisör sagt immer: „Ihre Haare sind so glatt. Möchten Sie eine Dauerwelle haben? Dauerwellen sind super.“ Ingrid will aber keine Dauerwelle haben. Ingrids Mama hat eine Dauerwelle. Aber ihre Mama ist schon alt. Ingrids Mama trägt jeden Tag in der Früh Lockenwickler. Ingrid denkt: „Nur alte Menschen haben Dauerwellen und tragen Lockenwickler! Ich bin noch jung!“

Sie schaut wieder in den Spiegel. Sie sieht ihre glatten Haare. Sie denkt: „Heute habe ich ein Date. Ich habe hässliche glatte Haare. Heute möchte ich eine schöne Frisur haben!“ Sie geht ins Schlafzimmer.

Sie öffnet den Schrank. Im Schrank ist eine Kiste. In der Kiste sind Lockenwickler. Die Lockenwickler sind alt und groß. Ingrids Oma hat sie ihr geschenkt. Sie nimmt die Lockenwickler und geht wieder ins Badezimmer. Sie legt die Lockenwickler vor sich hin. Ingrid steht vor dem Spiegel. Sie wäscht sich die Haare. Dann dreht sie die Lockenwickler in die nassen Haare. Sie nimmt den Föhn und föhnt die Haare. Sie nimmt die Lockenwickler aus den Haaren. Sie bürstet ihre Haare. Dann holt sie Haarspray. Mit dem Haarspray fixiert sie die Locken. Ingrid

steht vor dem Spiegel. Sie lächelt. Sie ist zufrieden. Die glatten Haare sind verschwunden. Jetzt hat sie eine schöne Frisur: Sie hat schöne Locken. Jetzt freut sie sich auf ihr Date!

Das Date hat sie mit Peter. Peter kennt sie aus dem Internet. Ingrid ist bei einer Single-Webseite registriert. Auf der Webseite suchen Singles andere Singles. Sie ist seit sechs Wochen bei der Webseite registriert. Peter ist dort auch registriert. Peter schreibt Ingrid sympathische E-Mails. Ingrid hat ein Foto von Peter. Peter ist attraktiv. Peter weiß nicht, wie Ingrid aussieht. Jetzt wollen sich Peter und Ingrid treffen. Sie wollen sich persönlich kennen lernen. Ingrid hofft, dass Peter auch in der Realität sympathisch und attraktiv ist.

Ingrid trifft Peter im Botanischen Garten. Ingrid ist zu früh im Botanischen Garten. Sie schaut auf die Uhr. Sie hat noch 30 Minuten, bis das Fenster. Sie denkt: „Peter ist sympathisch. Ich möchte Peter treffen. Vielleicht stört Peter meine Frisur nicht.“ Ingrid geht aus dem Tropenhaus hinaus. Die Sonne scheint. Ingrid geht langsam zu Peter. Er lächelt Ingrid an. Peter sieht Ingrids Frisur und muss lachen. Er schaut Ingrid in die Augen und verliebt sich sofort in sie [55, c. 49].

Liebe Susi,

wie geht es Dir? Wie war Dein Treffen mit Hannes letzten Freitag? Stell Dir vor: Ich hatte auch ein „Blind Date“! Ich habe Dir doch von Stefan erzählt, den ich im Kaffeehaus kennen gelernt habe. Ein paar Wochen haben wir uns gemailt. Er hat mir sogar ein Bild geschickt! Ich fand ihn so attraktiv, dass ich ihn treffen musste! Aber an dem Tag, an dem wir uns zum ersten Mal sehen sollten, hatte ich erst einen Sonnenbrand auf der Nase. Dann waren meine Haare viel zu hässlich und hingen nur glatt herunter.

Also habe ich Omas Foto gesucht und mir eine Dauerwelle gemacht! Kannst Du dir das vorstellen? Ich mit einer Dauerwelle? Es hat aber gut ausgesehen und so bin ich zu meinem Date ins Kino gegangen. Weil ich zu früh war, habe ich noch ein Ticket für das Tropenhaus gekauft. Du weißt ja, wie sehr ich Rosen liebe! Ich habe dort fast die Zeit vergessen. Als ich dann beim Ausgang war, sah ich Peter: attraktiv, sympathisch – ein Traummann!

Und dann habe ich mich im Spiegel gesehen: die feuchte Luft im Tropenhaus hat meine schöne Frisur wieder zerstört! Meine Haare klebten nass und glatt an meinem Hut! Es war eine Katastrophe! Was sollte ich nur machen? Und, liebe Susi, ich habe das einzig Richtige gemacht: Ich habe gelächelt und bin auf Peter zugegangen. Er sah mich an, lachte und verliebte sich in mich. Oh, er ist wunderbar!!

Und wie ist dein Hannes? Wie war euer Date?

Liebe Grüße, Ingrid [55, c. 50]

